

Offentlig upphandling (prop. 2001/02:142)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i proposition 2001/02:142 Ändringar i lagen om offentlig upphandling, m.m. 9 motioner har väckts med anledning av propositionen. Utskottet behandlar även 27 motioner med 61 motionsyrkanden som väckts under den allmänna motions tiden år 2001.

Utskottet förordar att det görs en förnyad prövning av Nämnden för offentlig upphandlings ställning i samband med utredningen om myndighetsstrukturen när det gäller konsument- och konkurrensfrågor. Utskottet tillstyrker därmed delvis en motion.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att upphandlande enheter får hänvisa till kriterier för miljömärken, om kriterierna för märket har utarbetats på grundval av vetenskaplig information. Utskottet anser dock att det är viktigt att regeringen fortsätter sitt arbete med att verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag att en upphandlande enhet får ställa särskilda krav på hur ett uppdrag i ett upphandlingskontrakt skall utföras.

Utskottet avstyrker regeringens förslag om att direktupphandling skall medges när upphandlingens värde understiger fem prisbasbelopp. Utskottet anser att effekterna av en fastställd gräns för direktupphandling behöver analyseras ytterligare. Nuvarande bestämmelser som anger att direktupphandling får medges om det är fråga om lågt värde bör därför behållas tills vidare. Det innebär att de upphandlande enheterna liksom hittills har möjlighet att fastställa olika gränser för direktupphandling på olika områden och för olika typer av upphandlingar.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag om vissa ändringar i syfte att förbättra möjligheterna för leverantörer att ansöka om överprövning av en upphandlande enhets beslut att en viss leverantör skall tilldelas upphandlings-

kontraktet, det s.k. tilldelningsbeslutet. Det föreslås således att en upphandlande enhet skall vara skyldig att på eget initiativ lämna upplysningar till anbudssökande och anbudsgivare om tilldelningsbeslutet och att enheten skall vara skyldig att lämna sådana uppgifter till varje leverantör som så begär. Uppgifter rörande anbud får lämnas ut först sedan en sekretessprövning skett. Det föreslås dessutom att en upphandling i regel skall anses som avslutad i den mening som avses vid ansökan om överprövning och talan om skadestånd vid den tidpunkt när ett upphandlingskontrakt föreligger, dock tidigast sedan tio dagar gått från det att den upphandlande enheten lämnat upplysningar om tilldelningsbeslutet till anbudssökande och anbudsgivare. Ett upphandlingskontrakt föreslås kunna ingås genom elektronisk överföring. Slutligen föreslås att prövningstillstånd krävs för att kammarrätten skall pröva ett överklagande av länsrättens beslut.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2002.

Utskottet delar regeringens bedömning att det inte är möjligt för en upphandlande enhet att ta lokala hänsyn vid offentlig upphandling. Ett sådant förfarande strider mot såväl bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling som mot upphandlingsdirektiven och de EG-rättsliga principerna om likabehandling och förbud mot diskriminering. Det finns dock vissa möjligheter att inom regelverkets ram förbättra förutsättningarna för lokala leverantörer att lämna anbud.

I betänkandet finns 26 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	10
Ärendet och dess beredning	10
Bakgrund.....	10
Utskottets överväganden	16
Den framtida tillsynen m.m.	16
Översyn av LOU m.m.	18
Borttagande av begreppet affärsmässighet	19
Kriterier för miljömärken	20
Särskilda kontraktsvillkor	22
ILO:s konvention nummer 94	25
Direktupphandling.....	26
Lokal upphandling	28
Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling	30
Köp mellan kommun och kommunalt företag	31
Avknoppning.....	32
Den offentliga upphandlingens funktionssätt	33
Krav på att verksamheten drivs utan vinstsyfte	34
Kundvalssystem	35
Rätten till överprövning	35
Konsekvensanalys	36
Enklare regler m.m.	36
Reservationer	38
1. Den framtida tillsynen m.m. – punkt 1 (m, kd, c, fp)	38
2. Översyn av LOU m.m. – punkt 2 (kd).....	40
3. Borttagande av begreppet affärsmässighet – punkt 3 (v)	41
4. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (m)	41
5. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (kd).....	42
6. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (c).....	43
7. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (fp)	44
8. Särskilda kontraktsvillkor – punkt 5 (m, kd).....	45
9. Särskilda kontraktsvillkor – punkt 5 (c)	46
10. Särskilda kontraktsvillkor – punkt 5 (fp).....	47
11. Direkt upphandling – punkt 7 (m, kd).....	48
12. Direkt upphandling – punkt 7 (c)	49
13. Direkt upphandling – punkt 7 (fp).....	50
14. Lokal upphandling – punkt 8 (kd, c)	51
15. Lokal upphandling – punkt 8 (fp).....	51
16. Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling – punkt 9 (m).....	52

17. Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling – punkt 9 (kd)	53
18. Köp mellan kommun och kommunalt företag – punkt 10 (m, kd, fp).....	55
19. Avknoppning – punkt 11 (m, kd, fp)	55
20. Den offentliga upphandlingens funktionssätt – punkt 12 (m, kd, fp).....	56
21. Krav på att verksamheten drivs utan vinstsyfte – punkt 13, motiveringen (m).....	57
22. Kundvalssystem – punkt 14 (m, kd, fp).....	58
23. Rätten till överprövning – punkt 15 (m, kd)	59
24. Konsekvensanalys – punkt 16 (m, kd).....	59
25. Enklare regler m.m. – punkt 17 (kd, fp)	60
26. Enklare regler m.m. – punkt 17 (c).....	61
Särskilda yttranden.....	62
1. Direkt upphandling – punkt 7 (s, v).....	62
2. Kundvalssystem – punkt 14 (v).....	63
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	64
Propositionen.....	64
Motioner väckta med anledning av proposition 142.....	64
Motioner från allmänna motionstiden.....	66
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	72
1. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	72
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling	74
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag.....	82
Utskottets förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling	82

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Den framtida tillsynen m.m.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om den framtida tillsynen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 16 samt avslår motionerna

2001/02:Fi28 av Jan-Evert Rådström och Elizabeth Nyström (m),

2001/02:Fi30 av Per Landgren (kd) yrkande 4,

2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 1,

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del och yrkandena 2–5,

2001/02:Fi209 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, fp, kd),

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkandena 3–5,

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 8–12,

2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7 samt

2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 15.

Reservation 1 (m, kd, c, fp)

2. Översyn av LOU m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 6 samt

2001/02:N370 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 13.

Reservation 2 (kd)

3. Borttagande av begreppet affärsmässighet

Riksdagen avslår motion

2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 15.

Reservation 3 (v)

4. Kriterier för miljömärken

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 12 § och 6 kap.

1 § samt tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om EG:s regler och andra internationella regler och möjligheterna att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del och bifaller delvis motion 2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 14 samt avslår motionerna

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkandena 1 och 2,

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 2,
 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,
 2001/02:Fi211 av Harald Nordlund (fp),
 2001/02:Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp),
 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 7,
 2001/02:MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) yrkande 19,
 2001/02:MJ519 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 18 och 19 samt
 2001/02:MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) yrkande 3.

Reservation 4 (m)

Reservation 5 (kd)

Reservation 6 (c)

Reservation 7 (fp)

5. Särskilda kontraktsvillkor

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 18 b § och 6 kap. 10 a § samt tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del och avslår motionerna

2001/02:Fi27 av Tomas Eneroth och Anders Ygeman (s),
 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 3,
 2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2,
 2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 1,
 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,
 2001/02:Fi224 av Nils-Göran Holmqvist m.fl. (s),
 2001/02:Fi226 av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (s),
 2001/02:Fi231 av Carina Hägg (s),
 2001/02:Fi248 av Marie Granlund (s),
 2001/02:Fi251 av Anders Ygeman och Lena Sandlin-Hedman (s) yrkande 1,
 2001/02:Ju395 av Anders Ygeman m.fl. (s) yrkande 3 samt
 2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 16.

Reservation 8 (m, kd)

Reservation 9 (c)

Reservation 10 (fp)

6. ILO:s konvention nummer 94

Riksdagen avslår motion

2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 17.

7. Direktupphandling

Riksdagen antar utskottets förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 6 kap. 2 §. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del och motionerna

2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkandena 1 och 2,
 2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 1,
 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 4 samt
 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,
 och avslår motionerna
 2001/02:Fi240 av Margit Gennser (m),
 2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkande 10 samt
 2001/02:Ub533 av Per-Richard Molén m.fl. (m) yrkande 5.

Reservation 11 (m, kd)

Reservation 12 (c)

Reservation 13 (fp)

8. Lokal upphandling

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 3,
 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 6,
 2001/02:N314 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 4 samt
 2001/02:N373 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkande 9.

Reservation 14 (kd, c)

Reservation 15 (fp)

9. Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 2, 3, 6 och 7,
 2001/02:Fi298 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7,
 2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 5 samt
 2001/02:N312 av Per Westerberg m.fl. (m) yrkandena 8 och 12.

Reservation 16 (m)

Reservation 17 (kd)

10. Köp mellan kommun och kommunalt företag

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del samt
 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2.

Reservation 18 (m, kd, fp)

11. Avknoppning

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 5 samt
 2001/02:Fi298 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 9.

Reservation 19 (m, kd, fp)

12. Den offentliga upphandlingens funktionssätt

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 samt

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 1.

Reservation 20 (m, kd, fp)

13. Krav på att verksamheten drivs utan vinstsyfte

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi29 av Lennart Beijer m.fl. (v) yrkande 1 samt

2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 18.

Reservation 21 (m) - motiv.

14. Kundvalssystem

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi29 av Lennart Beijer m.fl. (v) yrkande 2,

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 4 samt

2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 14.

Reservation 22 (m, kd, fp)

15. Rätten till överprövning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 7 kap. 4 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del och avslår motion

2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 2.

Reservation 23 (m, kd)

16. Konsekvensanalys

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 3 samt

2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 3.

Reservation 24 (m, kd)

17. Enklare regler m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 5,

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 8,

2001/02:Fi237 av Hillevi Larsson (s) samt

2001/02:Fi280 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s).

Reservation 25 (kd, fp)

Reservation 26 (c)

18. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) och lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling, i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan.

Stockholm den 30 maj 2002

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Bengt Silfverstrand (s), Johan Lönnroth (v), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Anna Åkerhielm (m), Carin Lundberg (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m), Yvonne Ruwaida (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp), Tommy Waidelich (s) och Hans Hoff (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2001/02:142 Ändringar i lagen om offentlig upphandling, m.m. föreslår regeringen att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) och lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling som lagts fram i propositionen. Regeringens förslag återges i *bilaga 1* och lagförslaget i *bilaga 2*.

Med anledning av propositionen har nio motioner väckts. I detta sammanhang behandlar utskottet även 27 motioner med 61 motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden år 2001. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Under behandlingen av propositionen har utskottet tagit emot en skrivelse från Branschföreningen för industriell och institutionell hygien i ärendet.

Bakgrund

Utredningsarbetet

Regeringen tillkallade genom beslut den 25 juli 1998 (dir. 1998:58) en särskild utredare för att utreda organisationen av Nämnden för offentlig upphandling (NOU) m.m. Den 12 maj 1999 beslutade regeringen – efter ett tillkännagivande från riksdagen – att ge utredningen en parlamentarisk sammansättning, tilläggsdirektiv (dir. 1999:34) och förlängd utredningstid t.o.m. december 2000. Enligt tilläggsdirektiven skall kommittén lämna ett delbetänkande omfattande det uppdrag som kommittén fått genom direktiv 1998:58. Utredningen, som antagit namnet Upphandlingskommittén, överlämnade i december 1999 delbetänkandet (SOU 1999:139) Effektivare offentlig upphandling – För fortsatt välfärd, trygghet och tillväxt.

Upphandlingskommitténs delbetänkande har remissbehandlats. I proposition 1999/2000:128 Offentlig upphandling i informationssamhället tar regeringen upp vissa av kommitténs förslag. I propositionen föreslogs ett antal åtgärder för att förbättra och förenkla regelverket, bl.a. att anbud och anbudsansökningar skall kunna lämnas genom elektronisk överföring. För att öka små och medelstora företags möjligheter att delta i offentlig upphandling har det fr.o.m. den 1 juli 2001 införts mer långtgående krav på annonseringar av upphandlingar under tröskelvärdena. På förslag från finansutskottet biföll riksdagen regeringens förslag (bet. 2000/01:FiU8, rskr. 2000/01:25).

Upphandlingskommittén har i mars 2001 överlämnat sitt slutbetänkande (SOU 2001:31) Mera värde för pengarna. Betänkandet har remissbehandlats.

Kommittén har bl.a. föreslagit att den upphandlande enheten vid upphandling av tjänster avseende hälso- och sjukvård eller socialtjänst skall få ställa som krav att utförandet av tjänsten endast får överlämnas till ett bolag, en

förening, en stiftelse eller annan som driver verksamheten utan syfte att skapa vinst åt ägare eller motsvarande intressent. Sådant avtal skulle inte heller få slutas med företag som bildats med stöd av kommunallagen.

Regeringen har den 21 december 2000 tillsatt en utredning om medborgerligt inflytande m.m. vid förändringar av ägar- eller driftsformer inom vården (S 2000:08). Enligt direktiven skall utredaren utreda förutsättningarna för att införa särskilda tröghetsregler vid beslut om stora förändringar av ägar- eller driftsformer inom vården samt lämna förslag till sådana regler (dir. 2000:103). Utredaren skall särskilt beakta intresset av att upprätthålla en verksamhet som är tillgänglig för alla efter behov. Utredarens förslag skall syfta till att det demokratiska inflytandet över beslutsprocessen vid överlåtelse av driftsansvaret för den offentligt finansierade vården stärks.

Regeringen har vidare den 21 februari 2002 beslutat tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet (dir. 2002:30). Kännetecknande för ett sådant bolag skall vara att det har ett annat syfte än att ge aktieägarna vinst och att det finns särskilda begränsningar när det gäller bolagets rätt att dela ut vinst till ägare och andra. Dessa begränsningar skall innebära antingen ett fullständigt förbud mot vinstutdelning eller att aktieägarna endast har rätt till en på visst sätt begränsad avkastning på satsat kapital. Upparbetade överskott skall användas för att utveckla den verksamhet som bolaget bedriver. Det nya slaget av aktiebolag skall skapas genom särbestämmelser i aktiebolagslagen (1975:1385). Det skall vara utformat så att det utan svårighet – och utan att det uppstår några konkurrensnackdelar för andra företagsformer – kan infogas i skilda slag av företagsstrukturer. Utredaren skall lämna de författningsförslag som behövs för att skapa aktiebolag av beskrivet slag. Utredaren skall vidare utröna behovet av andra slag av särbestämmelser som kan göra företagsformen attraktiv och peka ut tänkbara incitament att bedriva verksamhet i den nya företagsformen. Utredaren skall även analysera vilka konsekvenser sådana särregler och incitament kan ha för företag som bedriver verksamhet i annan form.

Affärsmässighetsbegreppet

Grundprincipen i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) är att offentlig upphandling skall göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt genomföras affärsmässigt (1 kap. 4 § LOU). Anbudsgivare, anbudssökande och anbud skall vidare behandlas utan ovidkommande hänsyn.

LOU genomför EG:s upphandlingsdirektiv. Innebörden av affärsmässighetsbegreppet utvecklades i förarbetena till LOU (prop. 1992/93:88). Där uttalades att avsikten var att genom LOU införa upphandlingsregler som låg så nära de EG-rättsliga reglerna som möjligt. Detta för att undvika att andra och kanske t.o.m. hårdare regler skulle gälla i svenska upphandlingar än i upphandlingar som sker i övriga medlemsländer (a. prop. s. 38). EG:s regelverk avser att åstadkomma en öppen och konkurrensutsatt upphandlings-

marknad för alla betydande sektorer inom upphandlingen. De svenska reglerna ansågs vid LOU:s införande inte innehålla några strängare krav på hur upphandlingen skall genomföras än vad som följer av EG-rätten (jfr t.ex. a. prop. s. 37). Genom kraven i 1 kap. 4 § LOU på konkurrens, affärsmässighet och på att upphandlingen skall ske utan ovidkommande hänsyn ansågs de grundläggande principerna i EG-rätten att upphandling skall genomföras i konkurrens och utan diskriminering genomförda i svensk rätt (a. prop. s. 40 och s. 59–60).

I EG-direktiven och i LOU uttrycks affärsmässigheten genom kravet på att grunden för antagande av ett anbud skall vara att anbudet avser det lägsta priset. Alternativt kan det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga antas (1 kap. 22 § och 6 kap. 12 § LOU). När en upphandlande enhet skall avgöra vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet skall den ta hänsyn till samtliga omständigheter som pris, leveranstid, driftkostnader, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service, tekniskt stöd, miljöpåverkan m.m. En diskriminerande upphandling innebär att affärsmässigheten sätts åt sidan till förmån för i sammanhanget ovidkommande hänsyn. Konkurrensen uppnås genom krav på att upphandlande enheter inte godtyckligt får förkasta anbud. Enheten måste kunna motivera såväl varför ett avtal slöts i ett fall som varför övriga anbud förkastades.

Tolkningen av affärsmässighetsbegreppet i LOU skall således göras mot bakgrund av vad som anfördes i förarbetena till lagen om innebörden av bestämmelsen i 1 kap. 4 § LOU och syftet med lagen.

Pågående arbete inom EU

Det pågår ett omfattande arbete inom EU med upphandlingsfrågor. Offentlig upphandling är ett område som enligt kommissionens handlingsplan för den inre marknaden bör prioriteras. Kommissionen har i ett meddelande om offentlig upphandling (KOM[98] 143) anført att reglerna bör göras enklare, mer flexibla och anpassade efter förändringarna på marknaden. Genom Amsterdamfördraget betonas att miljöhänsyn skall integreras i alla gemenskapens politikområden för att en hållbar utveckling skall uppnås. I kommissionens förslag till det sjätte miljöhandlingsprogrammet, som omfattar perioden 2001–2010, anges offentlig upphandling som ett område som i väsentlig utsträckning kan bidra till en miljövänligare marknad genom att upphandlarna inför miljöprestanda bland upphandlingskriterierna.

I juli 2001 presenterade kommissionen ett tolkningsmeddelande angående möjligheterna att ta miljöhänsyn vid offentlig upphandling, KOM(2001) 274. I tolkningsmeddelandet analyseras och anges de möjligheter som enligt gällande gemenskapslagstiftning finns för att integrera miljöhänsyn i offentlig upphandling. Enligt meddelandet ges möjligheterna att ta miljöhänsyn i första hand i det inledande stadiet, nämligen när man fattar beslutet om vad som skall upphandlas. Dessa beslut omfattas inte av bestämmelserna i upphandlingsdirektiven, men faller under fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor och tjänster, och i synnerhet principerna om icke-diskriminering och

proportionalitet. Upphandlingsdirektiven ger i sig olika möjligheter att ta miljöhänsyn vid offentlig upphandling, främst när de tekniska specifikationerna, urvalskriterierna och tilldelningskriterierna för ett kontrakt fastställs. De upphandlande enheterna kan även ställa ytterligare krav om dessa är förenliga med fördragets bestämmelser. I meddelandet anför kommissionen att den planerar att utarbeta en handbok om grön offentlig upphandling med praktiska exempel på hur miljövänliga anbudsförfaranden kan genomföras i enlighet med gemenskapslagstiftningen. Handboken skall presenteras under våren eller hösten 2002. I EG-domstolen (C-513/99 Stagecoach Finland Oy Ab mot Helsingfors stad och HKL-Bussiliikene) har ett mål anhängiggjorts som rör frågan om mer "globala" hänsyn kan tas vid val av utvärderingskriterium. Domen skall enligt domstolens planer meddelas under våren 2002.

I oktober 2001 presenterade kommissionen ett tolkningsmeddelande om möjligheterna att ta sociala hänsyn vid offentlig upphandling, KOM(2001) 566. Meddelandet syftar till att klargöra i vilken omfattning gällande gemenskapslagstiftning tillåter att sociala hänsyn beaktas vid offentlig upphandling. De nu gällande direktiven om offentlig upphandling innehåller inga särskilda bestämmelser om befrämjande av sociala mål i samband med offentlig upphandling. Kommissionen anser dock att gällande gemenskapsrätt på området för offentlig upphandling erbjuder ett antal möjligheter som – om de utnyttjas på lämpligt sätt – gör det möjligt att nå de eftersträfvade målen. I tolkningsmeddelandet redovisas för var och en av de olika faserna i ett upphandlingsförfarande om och i vilken utsträckning sociala hänsyn kan tas.

Kommissionen presenterade i maj 2000 ett förslag till direktiv om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av varor, tjänster och byggen- reprenader och ett förslag till direktiv om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi och transporter. De tre direktiven inom den klassiska sektorn har sammanförts till ett direktiv. Flera värdefulla sakliga ändringar genomförs, t.ex. förenklingar av tröskelvärdena och möjligheten att utnyttja elektronisk kommunikation inom upphandlingsprocessen. Direktivförslagen skall enligt planerna beslutas i december 2002.

Regeringen har presenterat sina synpunkter på direktivförslagen i en promemoria. Regeringen anser att förslagen är väsentliga för att den inre marknaden skall fungera bättre. Konsolideringen för den klassiska sektorn, varigenom tre direktiv läggs samman till ett underlättar tillämpningen av reglerna. Vidare innebär förslagen en redaktionell omarbetning av direktivtexterna som medför ökad användarvänlighet. Även reglerna som medger elektronisk upphandling medför en modernisering och förenkling av reglerna. Vad gäller miljöhänsyn i offentlig upphandling är den svenska ståndpunkten att tekniska specifikationer för miljöhänsyn skall kunna formuleras genom att hänvisa till kriteriedokumentet för europeiska, transnationella eller nationella miljömärken. Möjligheterna att referera till miljömärken vid offentlig upphandling har diskuterats under en lång tid. Kommissionen ger visst utrymme för detta i sitt tolkningsmeddelande genom möjligheten att hänvisa till kriterier för miljö-

märken. Regeringen anser att detta är positivt men att det inte räcker. Dessutom finns det risk, eftersom tolkningsmeddelandet endast redogör för kommissionens syn på direktiven, att det fortfarande råder tveksamheter kring vad som gäller. Därför anser regeringen att det måste framgå av direktiven att denna möjlighet finns. Den oklara situationen har försvårat för upphandlande enheter att hänvisa till miljömärken vid offentlig upphandling. Sverige har i rådsarbetsgruppen aktivt arbetat för att direktiven skall förtydligas och ändras. I huvudsak har följande förslag framförts. I artikel 6 i EG-fördraget föreskrivs det att miljöskyddskraven skall integreras i utformningen och genomförandet av gemenskapens politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling. Det här direktivet bör därför göra det möjligt för den offentliga upphandlingen att bidra till skyddet av miljön och till främjandet av en hållbar utveckling. Vidare skall det i artikeln om tekniska specifikationer göras tillägget att tekniska specifikationer avseende miljöaspekter kan utformas genom hänvisning till dokument om kriterier för europeisk, transnationell eller nationell miljömärkning. Reglerna om anbudsgivarnas tekniska förmåga bör tillföras en bestämmelse som ger den upphandlande enheten rätt att kräva att anbudsgivare anger sitt miljöledningssystem. Slutligen har Sverige framfört att, i artikeln angående tilldelningsgrunder, orden ”för den upphandlande myndigheten” skall utgå och ”är direkt förbundna med föremålet för upphandlingen” skall ersättas med ”avser upphandlingen”. Detta överensstämmer med gällande upphandlingsdirektiv. Sverige har också framfört att ordet ”miljöegenskaper” skall ersättas med ”miljöhänsyn i ett livscykelperspektiv”.

Vad gäller sociala hänsyn i offentlig upphandling så anser regeringen att i syfte att garantera att arbetstagare som utför arbete under ett offentligt kontrakt har arbets- och anställningsvillkor som ligger i nivå med de villkor som är etablerade inom den bransch och inom det område där arbetet utförs bör ett förtydligande i upphandlingsdirektiven införas. Det bör dock inte föreligga en absolut skyldighet, utan det bör i stället vara en angelägenhet för medlemsstaterna att avgöra hur långtgående en sådan skyldighet skall vara.

Regeringen har i en promemoria den 24 april 2002 presenterat förhandlingarna i rådsarbetsgruppen. Sverige har koncentrerat en stor del av arbetet i gruppen på frågorna om miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling. Sverige stöder därför förslagen som avser miljöhänsyn och sociala hänsyn i upphandling. Kommissionen och de övriga medlemsstaterna har gått Sverige till mötes på flera punkter. De förslag där Sverige inte har stöd av någon annan medlemsstat har Sverige nu släppt sina reservationer. Det gäller möjligheten för en upphandlande enhet att ställa krav på att en arbetsgivare som tilldelas ett upphandlingskontrakt skall tillämpa arbets- och anställningsvillkor som är allmänt vedertagna inom den bransch och i det land där arbetet utförs. Det gäller också ett förslag till tillägg i ingressen som erinrar om ILO:s konvention nr 94 och att direktivets bestämmelser inte påverkar tillämpningen av konventionens bestämmelser. Slutligen vad gäller artikeln angående tilldelningsgrunder har Sverige fått stöd för sin uppfattning av ytterligare tre medlemsstater. Ett kompromissförslag, som innebär att det i en beaktandesats

anges i vilken utsträckning hänsyn till allmänintresset kan vägas in mot att förslagens mer restriktiva ordalydelse antas, har diskuterats. Direktivet för den klassiska sektorn skall beslutas den 21 maj 2002 vid ministerrådsmötet för den inre marknaden.

Utskottets överväganden

Den framtida tillsynen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet förordar att det görs en förnyad prövning av Nämnden för offentlig upphandlings ställning i samband med utredningen om myndighetsstrukturen när det gäller konsument- och konkurrensfrågor. Utskottet tillstyrker delvis motion N365 (mp). Utskottet avstyrker motioner om sanktionssystemets utformning, eftersom frågan är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

Jämför reservation 1 (m, kd, c, fp).

Propositionen

Nämnden för offentlig upphandling

Regeringen gör bedömningen att Nämnden för offentlig upphandling (NOU) skall ansvara för den statliga tillsynen av offentlig upphandling.

Upphandlingskommittén föreslog att NOU skulle slås samman med Konkurrensverket som ombildas till en ny myndighet och att myndigheten benämnd Konkurrens- och upphandlingsverket skall ledas av en styrelse eller ett insynsråd.

Regeringen anser att det måste finnas en effektiv och ändamålsenlig tillsynsorganisation. Det primära syftet för organisationen skall vara att upphandlingslagstiftningen och gemenskapsrättens principer följs. Det är vidare viktigt att myndigheten ger upphandlande enheter och leverantörer vägledning om hur lagstiftningen skall tillämpas. Regeringen anser att det inte finns tillräckliga skäl för att föra över NOU:s uppgifter till Konkurrensverket. Konkurrensfrågor har mycket gemensamt med upphandlingsfrågor men i praktiken torde tillsynen av offentlig upphandling kräva en helt annan angreppsvinkel än den inriktning mot kontroll och förbud som följer av konkurrenslagen. Det krävs att den statliga tillsynsmyndigheten har särskild kunskap när den handlägger ärenden och lämnar information som rör kommuner och landsting. Namnet NOU är väl inarbetat både internationellt och inom landet och regeringen anser att det är viktigt att det behålls. Behovet av en särskild myndighet för bevakning av upphandlingsområdet och för tillsyn av att upphandlingsreglerna följs i dag är enligt regeringens bedömning lika stort som när nämnden inrättades år 1993. Regeringen anser att nämndmyndighetsformen är den mest ändamålsenliga för den statliga tillsynen av den offentliga upphandlingen.

Sanktioner

I proposition 1999/2000:128 Offentlig upphandling i informationssamhället angav regeringen att det av flera skäl är angeläget att bestämmelserna om offentlig upphandling följs. Av propositionen framgår att frågan om tillsynsmyndighetens befogenheter bör beredas ytterligare. När det gäller bl.a. sanktionssystemets närmare utformning och frågan om talerätt i s.k. överprövningsmål väcktes vissa frågor av remissinstanserna vid behandling av kommitténs förslag om marknadsskadeavgift i delbetänkandet. Regeringen anser i likhet med kommittén och remissinstanserna att det bl.a. bör införas en möjlighet att kunna ingripa vid otillåten direktupphandling. Beredningen i denna del är inte avslutad och regeringen avser att återkomma med förslag under hösten 2002.

Motionerna

I *motion Fi30* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 4 föreslås att Nämnden för offentlig upphandling skall bli en enhet under Konkurrensverket. I *motion Fi33* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 1 begärs att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om att Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket skall slås samman till en myndighet. I *motion Fi35* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 1 i denna del, 2 och 3 yrkas avslag på förslaget att låta organisationen av Nämnden för offentlig upphandling vara oförändrad. Motionärerna anser att Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket bör slås ihop till en gemensam myndighet, Konkurrens- och upphandlingsverket. I *motion Fi267* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 8, *motion Fi232* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 3 samt *motion Fi299* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7 anser motionärerna att tillsynsmyndigheten måste ges bättre förutsättningar att klara sin uppgift. Enligt motionärerna bör tillsynsmyndigheten ges bättre sanktionsmöjligheter och en ny organisation. NOU bör slås samman med Konkurrensverket till ett konkurrens- och upphandlingsverk. I *motion N365* av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 16 föreslås att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över effekterna av att bilda ett nytt konkurrens- och upphandlingsverk. I *motion Fi209* av Marianne Andersson m.fl. (c, m, fp, kd) förespråkas att regeringen bör lägga fram förslag som stärker tillsynen över den offentliga upphandlingen. Motionärerna i *motion Fi267* (m) yrkande 9, *motion Fi232* (fp) yrkande 4 samt *motion N365* (mp) yrkande 15 anser att konkurrens- och upphandlingsverket skall få möjlighet att föra talan om s.k. marknadsskadeavgift vid länsrätt. I *motion Fi267* (m) yrkande 10 och *motion Fi232* (fp) yrkande 5 anser motionärerna att branschorganisationer även skall ges talerätt i upphandlingsmål. I *motion Fi28* av Jan-Evert Rådström och Elizabeth Nyström (m) yrkas att sanktionsmöjligheter införs mot upphandlande enheter som gång på gång bryter mot upphandlingsreglerna. I *motion Fi35* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 4 och 5 samt i *motion Fi267* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 11 och 12 anser motionärerna att möjligheterna för en förför-

delad leverantör att erhålla skadestånd bör förbättras och att preskriptionstiden i skadestånds- och marknads-skademål bör förlängas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det måste finnas en effektiv och ändamålsenlig tillsynsorganisation. Organisationens viktigaste uppgift är att upphandlingslagstiftningen och gemenskapsrättens principer följs. Behovet av tillsyn och bevakning av upphandlingsfrågorna är stort. Myndighetsstrukturen när det gäller konsument- och konkurrensfrågor är för närvarande under utredning i Regeringskansliet. Utskottet förordar att det i samband med dessa överväganden görs en förnyad prövning av NOU:s ställning med inriktning bl.a. på att ta vara på de fördelar som kan finnas med en kontroll- och tillsynsfunktion via en förvaltningsmyndighet och utvecklingsfunktioner i eventuellt andra former. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet delvis motion N365 (mp) yrkande 16. Utskottet avstyrker motionerna Fi30 (kd) yrkande 4, Fi33 (fp) yrkande 1, Fi35 (m) yrkandena 1 i denna del, 2 och 3, Fi267 (m) yrkande 8, Fi232 (fp) yrkande 3, Fi299 (kd) yrkande 7 samt Fi209 (c, m, fp, kd).

I propositionen anförs att regeringen anser att det bl.a. bör införas en möjlighet att kunna ingripa vid otillåten direktupphandling. Utskottet anser att det är viktigt att regeringen snarast återkommer i denna fråga, och har erfarit att regeringen avser att presentera förslag för riksdagen under hösten 2002. Därmed tillgodoses i huvudsak syftet med motionerna N365 (mp) yrkande 15, Fi267 (m) yrkandena 9–12, Fi232 (fp) yrkandena 4 och 5, Fi28 (m) samt Fi35 (m) yrkandena 4 och 5. Någon särskild åtgärd från riksdagen synes inte nödvändig, varför motionerna avstyrks.

Översyn av LOU m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner med hänvisning till att det inte behövs någon ytterligare åtgärd för att införliva bestämmelserna i EG-fördraget eller de grundläggande EG-rättsliga principerna.

Jämför reservation 2 (kd).

Motionerna

I *motion Fi299* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 6 föreslås att de fem grundläggande principerna i den europeiska gemenskapen om offentlig upphandling bör föras in i LOU. I *motion N370* av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 13 föreslår motionärerna att LOU bör ses över i syfte att förverkliga principerna om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering.

Utskottets ställningstagande

Av propositionen framgår att flera remissinstanser har föreslagit att bestämmelsen i 1 kap. 4 § LOU kompletteras eller ersätts med en bestämmelse att upphandling skall göras enligt gemenskapsrätten samt principerna om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, öppenhet, förutsebarhet och proportionalitet.

Bestämmelserna i EG-fördraget och bestämmelser i den s.k. sekundär-rätten, t.ex. i skilda EG-direktiv, gäller som svensk rätt i och med att de grundläggande fördragen införlivades med svensk rätt genom lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Bestämmelserna gäller med den effekt de har enligt EG-rätten. Någon ytterligare åtgärd för att införliva bestämmelserna i EG-fördraget eller grundläggande EG-rättsliga principer är inte nödvändig. De grundläggande principerna om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, öppenhet, förutsebarhet och proportionalitet har för upphandlingsärenden vidare konkretiserats i upphandlingsdirektivens bestämmelser rörande exempelvis annonsering, objektiva kriterier för uteslutning av leverantörer samt tilldelning av upphandlingskontrakt. Direktivbestämmelserna har genomförts genom LOU (jfr NJA 1998 s. 873).

Utskottet delar uppfattningen i propositionen att det skulle vara främmande att i LOU ange att de nämnda principerna skall gälla vid tillämpning av lagen. En hänvisning till de nämnda principerna skulle vidare inte innebära ett förtydligande av möjligheten att vid offentlig upphandling ta sociala eller arbetsmarknadspolitiska hänsyn eller miljöhänsyn, eftersom sådana hänsyn, med undantag från principerna om icke-diskriminering och likabehandling, har sin grund i andra än de ovan nämnda principerna.

Utskottet anser vidare i likhet med regeringen att det inte behövs någon ytterligare åtgärd för att införliva bestämmelserna i EG-fördraget eller de grundläggande EG-rättsliga principerna. Motionerna Fi299 (kd) yrkande 6 och N370 (kd) yrkande 13 avstyrks därför.

Borttagande av begreppet affärsmässighet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motion om borttagande av begreppet affärsmässighet.

Jämför reservation 3 (v).

Motionen

I motion A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 15 begärs att begreppet ”affärsmässighet” utmönstras ur LOU.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att ett borttagande av affärsmässighetsbegreppet kan skapa problem och avstyrker motion A316 (v) yrkande 15.

Kriterier för miljömärken

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att upphandlande enheter får hänvisa till kriterier för miljömärken, om kriterierna för märket har utarbetats på grundval av vetenskaplig information. Utskottet anser dock att det är viktigt att regeringen fortsätter sitt arbete med att verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Utskottet avstyrker med hänvisning till detta ett antal motioner om olika miljökrav vid upphandling.

Jämför reservationerna 4 (m), 5 (kd), 6 (c) och 7 (fp).

Propositionen

I propositionen föreslås att det i LOU förtydligas att en upphandlande enhet i de tekniska specifikationerna får hänvisa till kriterier för miljömärken, om kriterierna för märket har utarbetats på grundval av vetenskaplig information. Förslaget innebär inte någon ändring av gällande rätt, utan är ett förtydligande. Det innebär att det skall vara möjligt att t.ex. ställa krav på att de produkter som upphandlas uppfyller kriterierna för miljömärkning. Kriterierna skall vara förenliga med EG-fördragets grundläggande principer och upphandlingsdirektiven. Kriterierna får t.ex. inte utformas så att de strider mot exempelvis principen om icke-diskriminering eller principerna om fri rörlighet av varor eller tjänster.

De upphandlande enheterna får godta inte enbart intyg på miljömärkning som bevis vad gäller sådana typer av miljökrav som baseras på miljömärkningskriterier. De kan även godta andra typer av bevis, t.ex. testrapporter.

Motionerna

I *motion Fi34* av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 2 anförs att om lagen om offentlig upphandling förhindrar intagandet av miljökrav bör lagen ändras. I *motion Fi32* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkandena 1 och 2 anförs att en upphandlande enhet, förutom i de tekniska specifikationerna, även skall få hänvisa till kriterier för miljömärken i specifikationerna av hur en vara eller tjänst produceras. Motionärerna begär att regeringen återkommer med tydliga regler för vilka miljökrav som är möjliga att ställa i ett upphandlingsförfarande. I *motion MJ519* av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 18 förespråkas att regeringen inom EU aktivt bör verka för att upphandlingsdirektiven ändras så

att de medger höga krav på miljöhänsyn vid all offentlig upphandling. I motion N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 14 begärs att regeringen bör arbeta för att förändra EG-rätten så att all offentlig upphandling skall kunna ske utifrån principen om en långsiktigt hållbar utveckling. I motion MJ519 (kd) yrkande 19 krävs att regeringen inom EU verkar för att direktiven ändras så att det även blir möjligt att väga in energiförbrukning i transportledet. I motion MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) yrkande 19 anförs att det bör klargöras vilka miljökrav som får ställas vid offentlig upphandling. I motion Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 7 anförs motionärerna att det är mycket viktigt att de upphandlande enheterna gör noggranna kravspecifikationer där olika typer av kvalitetskrav ställs, t.ex. miljökrav. I motion MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) yrkande 3 anförs att LOU måste ändras så att det klart framgår att det finns möjlighet att välja ekologiska alternativ. I motion Fi211 av Harald Nordlund (fp) anförs att de regler som i dag gäller för kommunal upphandling motverkar genomförandet av åtagandena i Agenda 21. Motionären anser att frågan hur direktiven i Agenda 21 skall kunna följas vid kommunal upphandling måste regeringen klara ut inom EU. I motion Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp) föreslås att regeringen bör påverka svenska myndigheter och bolag att endast köpa bra miljöval-märkt el. Motionärerna anser att även riksdagen endast bör köpa bra miljöval-märkt el. I motion Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del yrkas avslag på regeringens förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser det vara av absolut grundläggande betydelse att det skall finnas goda möjligheter att ta miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Det är därför viktigt att de upphandlande enheterna använder sig av de möjligheter som finns enligt gällande bestämmelser. Frågan i vilken utsträckning som upphandlande enheter får ställa miljökrav har diskuterats under många år i Sverige. Utskottet anser det därför tillfredsställande att regeringen föreslår att det i LOU skall förtydligas att de upphandlande enheterna i de tekniska specifikationerna får hänvisa till kriterier för miljömärken. Det är mycket viktigt att reglerna är tydliga för att undvika tolkningssvårigheter.

Av kommissionens tolkningsmeddelande angående möjligheterna att ta miljöhänsyn vid offentlig upphandling, KOM(2001) 274 framgår att en upphandlande enhet får ställa krav på grön el i de tekniska specifikationerna. Enheten får dock inte kräva att elektriciteten skall vara producerad med hjälp av vindkraft, vattenkraft eller solenergi. Enheten får däremot ställa krav på att den kommer från förnybara energikällor. Specifikationerna får således inte utformas så att de strider mot exempelvis principen om icke-diskriminering eller principerna om fri rörlighet av varor eller tjänster. De skall vara förenliga med de för offentlig upphandling grundläggande gemenskapsrättsliga principerna och EG-fördragets regler om den inre marknaden.

Det framgår vidare att upphandlande enheter får ställa krav på att livsmedel är ekologiskt odlade. Enheten kan i den tekniska specifikationen beskriva

vad de avser med ekologiskt odlade livsmedel genom att använda sig av de tekniska specifikationerna som finns i rådets förordning (EEG) nr 2092/91 av den 24 juni 1991 om ekologisk produktion av jordbruksprodukter och livsmedel.

Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att miljöhänsyn i större utsträckning skall kunna tas vid offentlig upphandling. Utskottet anser dock att det är viktigt att regeringen fortsätter sitt arbete med att verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

Därmed tillstyrker utskottet delvis motion N365 (mp) yrkande 14. Utskottet avstyrker motionerna Fi32 (c) yrkandena 1 och 2, Fi34 (mp) yrkande 2, Fi35 (m) yrkande 1 i denna del, Fi211 (fp), Fi227 (mp), Fi232 (fp) yrkande 7, MJ518 (mp) yrkande 19, MJ519 (kd) yrkandena 18 och 19 samt MJ528 (kd) yrkande 3.

Särskilda kontraktsvillkor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att en upphandlande enhet får ställa särskilda krav på hur ett uppdrag i ett upphandlingskontrakt skall utföras. Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige även fortsättningsvis bör arbeta för att det skall vara möjligt att ta sådana sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn som står i överensstämmelse med EG-fördragets bestämmelser vid tilldelningen av ett upphandlingskontrakt och att detta måste framgå av direktiven. Utskottet avstyrker med hänvisning till detta motionerna.

Jämför reservationerna 8 (m, kd), 9 (c) och 10 (fp).

Propositionen

Det är möjligt att enligt LOU ställa villkor om sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn vid offentlig upphandling i den utsträckning som LOU och EG-rätten medger. Regeringen föreslår dock att det i LOU tydliggörs att upphandlande enheter får ställa särskilda kontraktsvillkor. Den föreslagna bestämmelsen har inte någon motsvarighet i något direktiv och innebär ingen ändring av gällande rätt. I kommissionens förslag till nya direktiv för offentlig upphandling (KOM[2000] 275 slutlig) anges emellertid i en ingress att villkor för kontraktets utförande är förenliga med direktivet, förutsatt att de inte är direkt eller indirekt diskriminerande i förhållande till anbudsgivare i andra medlemsländer och förutsatt att de angetts i annonsen om upphandling. Vidare anges att de särskilt kan användas för att befrämja sysselsättning för människor som är socialt utsatta eller utslagna eller att motverka arbetslöshet. Det följer även av kommissionens tolkningsmeddelande om möjligheterna att

ta sociala hänsyn vid offentlig upphandling att den tolkar nu gällande direktiv på sådant sätt.

Av propositionen framgår att enligt regeringens mening kan ett väsentligt syfte med villkoren vara att föreskriva särskilda arbets- eller anställningsvillkor för det arbete som skall utföras. Kontraktsvillkoren kan således innefatta kollektivavtalsbestämmelser från sådana kollektivavtal som gäller på arbetsplatsen eller i den bransch som tjänsten eller bygg- eller anläggningsarbetet i fråga avser.

Regeringen påpekar att den upphandlande enheten bör kontrollera efterlevnaden av villkoret och överväga vilka sanktioner som skall knytas till villkoret för den händelse leverantören inte följer villkoret, såsom ett i kontraktet förutbestämt vite eller hävning.

I budgetpropositionen för 2002 redovisas att regeringen för att minska diskrimineringen i arbetslivet har ambitionen att i den kommande upphandlingspropositionen föreslå att antidiskrimineringsklausuler införs från den 1 juli 2002 (prop. 2001/02:1, volym 1, avsnitt 1.5).

För att ge de upphandlande enheterna och leverantörerna ledning avseende vilken typ av kontraktsvillkor som kan användas i kontrakt som tilldelas i offentlig upphandling har regeringen i januari 2002 gett Nämnden för offentlig upphandling i uppdrag att ta fram exempel på antidiskrimineringsklausuler. Det gäller exempel på villkor för att främja likabehandling i arbetslivet oavsett kön, ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse, funktionshinder eller sexuell läggning. Klausulerna skall också utgöra exempel på åtaganden av en leverantör att följa diskrimineringsförbud i lag och därtill kopplade rättsföljder om leverantören överträder ett diskrimineringsförbud. Klausulerna skall vara förenliga med LOU och EG-fördragets bestämmelser. NOU skall utföra uppdraget i samråd med JämO, DO, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och Handikappombudsmannen. Samråd skall också ske med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet samt näringslivsorganisationer och fackliga organisationer.

Motionerna

I *motion Fi27* av Tomas Eneroth och Anders Ygeman (s), *motion Fi224* av Nils-Göran Holmqvist m.fl. (s) och *motion A316* av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 16 förespråkas att LOU bör ändras så att det skall kunna ställas krav på att anbudsgivare tecknat kollektivavtal. I *motion Fi251* av Anders Ygeman och Lena Sandlin-Hedman (s) yrkandena 1 och 2 föreslås att kollektivavtalsbärande fackföreningar skall ha rätt att yttra sig över underlaget vid offentlig upphandling. Motionärerna föreslår också att lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet även skall omfatta sådan verksamhet som upphandlas enligt LOU. I *motion Fi226* av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (s) anser motionärerna att de fackliga organisationernas inflytande och insyn i upphandlingsprocessen måste stärkas. I *motion Fi34* av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 1 föreslås att all offentlig upphandling skall förenas

med antidiskrimineringsklausuler. I *motion Fi248* av Marie Granlund (s) anförs att det bör införas en möjlighet att använda antidiskrimineringsklausuler vid offentlig upphandling. I *motion Ju395* av Anders Ygeman m.fl. (s) yrkande 3 föreslås att det bör ges möjlighet att väga in ett socialt ansvarsstagande vid upphandling.

I *motion Fi32* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 3 yrkas att propositionen avslås i den del som ger en upphandlande enhet rätt att ställa särskilda villkor som skall gälla för uppdragets utförande även om villkoren inte har ett samband med de behov som skall tillgodoses. I *motion Fi33* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2 krävs att de krav som den upphandlande enheten ställer skall vara kopplade till och ha ett direkt samband med den upphandlade varan eller tjänsten. I *motion Fi35* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del yrkas avslag på regeringens förslag.

I *motion Fi231* av Carina Hägg (s) förespråkas att regering och riksdag alltid skall ställa krav på porrfrihet vid upphandling av hotellrum och konferensanläggningar.

Utskottets ställningstagande

Det är möjligt att enligt LOU ställa villkor om sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn vid offentlig upphandling i den utsträckning EG-rätten medger det.

Särskilda kontraktsvillkor kan användas i olika syften. Av propositionen framgår att kontraktsvillkoren kan innefatta kollektivavtalsbestämmelser från kollektivavtal som gäller på arbetsplatsen eller i den bransch som tjänsten eller bygg- eller anläggningsarbetet i fråga avser. En upphandlande enhet kan också använda sig av antidiskrimineringsklausuler. Det gäller t.ex. villkor för att främja likabehandling i arbetslivet oavsett kön, ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse, funktionshinder eller sexuell läggning.

I rådsarbetsgruppen som behandlar de nya upphandlingsdirektiven har Sverige framfört att det skall vara möjligt att ta sådana sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn som står i överensstämmelse med EG-fördragets bestämmelser vid tilldelningen av ett upphandlingskontrakt och att detta måste framgå av direktiven. Utskottet anser att Sverige även fortsättningsvis bör arbeta för en sådan förändring. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

Det bör enligt regeringen även förtydligas i direktiven att en upphandlande myndighet kan ställa krav på att en arbetsgivare som tilldelas ett upphandlingskontrakt skall tillämpa arbets- och anställningsvillkor som är allmänt vedertagna inom den bransch och i det land där arbetet utförs.

Mot bakgrund av vad som anförts i propositionen i övrigt ser utskottet inte något skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av de motioner som väckts inom området. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi27 (s), Fi32 (c) yrkande 3, Fi33 (fp) yrkande 2, Fi34 (mp) yrkande 1, Fi35

(m) yrkande 1 i denna del, Fi224 (s), Fi226 (s), Fi231 (s), Fi248 (s), Fi251 (s), Ju395 (s) yrkande 3 samt A316 (v) yrkande 16.

ILO:s konvention nummer 94

Utskottets förslag i korthet

Utskottet konstaterar att regeringen bereder frågan om ratificering av ILO:s konvention nr 94 och avstyrker därför motion om ratificering av konventionen.

Motion

I *motion A316* av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 17 föreslås att Sverige bör ratificera ILO:s konvention nr 94.

Utskottets ställningstagande

I rådsarbetsgruppen som behandlar de nya upphandlingsdirektiven har Sverige framfört att ett förtydligande bör införas som garanterar att arbetstagare som utför arbete under ett offentligt kontrakt har arbets- och anställningsvillkor som ligger i nivå med de villkor som är etablerade inom den bransch och inom det område där arbetet utförs. Detta ligger för övrigt helt i linje med bestämmelserna i ILO:s konvention nr 94. Det bör dock inte föreligga en absolut skyldighet, utan det bör i stället vara en angelägenhet för medlemsstaterna att avgöra hur långtgående en sådan skyldighet skall vara.

Det bör enligt regeringen vidare i ingressen föras in en punkt som erinrar om ILO:s konvention nr 94 och att direktivets bestämmelser inte påverkar tillämpningen av konventionens bestämmelser. För att garantera att även medlemsstaterna som inte ratificerat konventionen skall kunna använda sig av dylika klausuler kan man gå ett steg längre och slå fast att direktivet inte heller hindrar medlemsstaterna från att ratificera konventionen. På så sätt slår man fast att arbetsklausuler liknande dem som föreskrivs i konventionen inte strider mot upphandlingsdirektiven, samtidigt som man undviker detaljreglering. Vidare överläter man på de enskilda medlemsstaterna att avgöra i vilken utsträckning de vill använda sig av sådana arbetsklausuler. Syftet med en sådan bestämmelse är att klargöra rättsläget samtidigt som man tillförsäkrar möjligheten att ställa krav på att grundläggande anställnings- och arbetsvillkor efterlevs.

ILO-konvention nr 94 rör arbetsklausuler i kontrakt där en offentlig myndighet är part. I proposition 1950:188 behandlas frågan om Sverige skulle ratificera konventionen. I propositionen anfördes att konventionen saknade intresse för Sveriges del, eftersom konventionens villkor och bestämmelser regleras genom kollektivavtal i Sverige. Därtill kom att konventionen innehöll vissa formella föreskrifter som tedde sig främmande för svenska förhållanden. Riksdagen biföll propositionens förslag.

Kommissionen har förklarat att Sverige har rätt att ratificera ILO:s konvention nr 94 och frågan bereds inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till att frågan om ILO:s konvention nr 94 bereds avstyrker utskottet motion A316 (v) yrkande 17.

Direktupphandling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker att bestämmelsen om direktupphandling på grund av synnerliga skäl skall ändras så att den inte framstår som onödigt restriktiv. Utskottet anser däremot att effekterna av en fastställd gräns för direktupphandling behöver analyseras vidare. Utskottet avstyrker regeringens förslag om att direktupphandling skall medges när upphandlingens värde understiger fem prisbasbelopp. Nuvarande ordning med lågt värde för direktupphandling bör därför behållas tills vidare. Det innebär att vissa motioner delvis tillstyrks.

Jämför reservationerna 11 (m, kd), 12 (c) och 13 (fp).

Propositionen

Enligt 6 kap. 2 § första stycket lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) skall upphandling göras genom förenklad upphandling eller urvalsupphandling. Direktupphandling får användas bl.a. om upphandlingens värde är lågt.

Upphandlingskommittén och flertalet remissinstanser anser att lagtexten bör förtydligas på så sätt att en värdegräns införs som anger vad som skall avses med lågt värde och att sju prisbasbelopp är ett lämpligt gränsvärde. En del remissinstanser anser att det av kommittén föreslagna värdet är för högt och att alltför många upphandlingar därmed skulle undandras konkurrensutsättning.

Regeringen anser att det är värdefullt med ett förtydligande i lagtexten som anger exakt upp till vilket värde direktupphandling medges. Regeringen och majoriteten av remissinstanserna anser att en högre gräns för direktupphandling ökar effektiviteten i offentlig upphandling genom att resurserna kan koncentreras på större upphandlingar. Flera remissinstanser anser att ett så högt gränsvärde för direktupphandling som sju prisbasbelopp undandrar ett alltför stort antal upphandlingar från LOU. Ett stort antal upphandlingar som har stor betydelse för mindre företag skulle därmed undantas från konkurrensutsättning. Regeringen anser att en rimlig gräns upp till vilken direktupphandling medges är fem prisbasbelopp, vilket för år 2002 motsvarar 189 500 kr. Det medför ett enklare förfarande utan att alltför stora värden undantas från det mer formbundna förfarandet i 6 kap. LOU. Att flera upphandlingar jämfört med dagens regler faller utanför dessa regler skall inte medföra godtycklig behandling av anbud eller anbudsgivare. Huvudregeln om affärsmässighet i 1 kap. 4 § LOU gäller även för direktupphandlingar liksom principen

om likabehandling och de för offentlig upphandling bärande gemenskapsrättsliga principerna i övrigt. Regeringen anser att skälen för en förenkling av reglerna genom en gräns för direktupphandling överväger de eventuella nackdelar som förslaget kan medföra för mindre företag.

Med hänsyn till att gränsen för direktupphandling fastställs till fem prisbasbelopp anser regeringen att det inte finns någon anledning att i lagtexten koppla rätten till direktupphandling till lågt värde. Paragrafen föreslås ändras på så sätt att direktupphandling medges om upphandlingens värde understiger fem prisbasbelopp.

Vidare föreslås att bestämmelsen kompletteras med en uttrycklig regel som anger att en upphandling inte får delas upp i syfte att underskrida direktupphandlingsgränsen. Det föreslås att regeln att upphandlande enheter skall fastställa riktlinjer för direktupphandling görs obligatorisk. Riktlinjerna kan bl.a. innehålla bestämmelser om vem som har rätt att fatta beslut om direktupphandling. De bör också innehålla regler med värdegränser som anger när anbud skall infordras för olika typer av varor och tjänster.

Slutligen för att det inte skall betraktas som ett kringgående av regelsystemet bör rimligen upprepade upphandlingar av samma slag under ett år räknas samman. Om summan överstiger fem prisbasbelopp skall förenklad upphandling eller urvalsupphandling tillämpas.

Regeringen är medveten om risken att de besparingar som uppnås hos de upphandlande enheterna, till följd av en höjning av direktupphandlingsbeloppet, kan raderas ut av den kostnadsökning som kan bli följden av en bristande konkurrensutsättning. Regeringen är också mån om att inte småföretagen drabbas eller att etableringshinder skapas. Mot bakgrund av detta avser därför regeringen att följa upp utfallet av förslaget. Detta skall ske senast två år efter att ändringen har trätt i kraft.

Motionerna

I *motion Fi30* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkandena 1 och 2 anför motionärerna att propositionstexten om undantagsregler för direktupphandling lämnar alltför stort utrymme för misstolkningar och missbruk. De anser att begreppet "lågt värde" borde gälla som gräns för direktupphandling. I *motion Fi31* av Karin Falkmer (m) yrkande 1 anføres att fyra prisbasbelopp är en alltför hög gräns. I *motion Fi32* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 4 yrkas att propositionen avslås i den del som föreslår ett höjt belopp för möjligheten att göra direktupphandling. I *motion Ub533* av Per-Richard Molén m.fl. (m) yrkande 5 anser motionärerna att regeringen bör ta ett tydligare ansvar för den upphandling av verksamheter och tjänster som staten företar så att upphandlingarna görs med bästa tillgängliga information vad avser teknikutveckling. I *motion Fi240* av Margit Gennser (m) anser motionären att det finns ett behov av att skapa bättre utrymme för direktupphandling när det gäller offentliga forskningsinstituts upphandling av unika forskarinsatser. I *motion Fi35* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del yrkas avslag på regeringens förslag. I *motion Kr422* av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkande 10 anføres

att LOU bl.a. styr upphandling av konst. I 6 kap. 2 b § finns en regel om när det är möjligt att direktupphandla. Motionärerna anser att denna undantagsregel är alltför vidsträckt. De anser att regeringen bör återkomma med förslag till korrigerande bestämmelser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att effekterna av en fastställd gräns för direktupphandling behöver analyseras ytterligare. Nuvarande bestämmelser som anger att direktupphandling får medges om det är fråga om lågt värde bör därför behållas tills vidare. Det innebär att de upphandlande enheterna liksom hittills har möjlighet att fastställa olika gränser för direktupphandling på olika områden och för olika typer av upphandlingar. Någon ändring av nuvarande bestämmelse om riktlinjer för användningen av direktupphandling krävs därmed inte. Utskottet anser dock i likhet med regeringen att bestämmelsen om direktupphandling på grund av synnerliga skäl skall ändras så att den inte framstår som onödigt restriktiv. Med det anförda tillstyrker utskottet delvis regeringens förslag och motionerna Fi30 (kd) yrkandena 1 och 2, Fi31 (m) yrkande 1, Fi32 (c) yrkande 4 och Fi35 (m) yrkande 1 i denna del. Motionerna Fi240 (m), Kr422 (mp) yrkande 10 och Ub533 (m) yrkande 5 avstyrks.

Lokal upphandling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att det inte är möjligt för en upphandlande enhet att ta lokala hänsyn vid offentlig upphandling. Ett sådant förfarande strider mot såväl bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling som mot upphandlingsdirektiven och de EG-rättsliga principerna om likabehandling och förbud mot diskriminering. Det finns dock vissa möjligheter att inom regelverkets ram förbättra förutsättningarna för lokala leverantörer att lämna anbud. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Jämför reservationerna 14 (kd, c) och 15 (fp).

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att det inte är möjligt för en upphandlande enhet att ta lokala hänsyn vid offentlig upphandling. Det strider mot såväl bestämmelserna i 1 kap. 4 § LOU att upphandling skall göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt genomföras affärsmässigt som mot upphandlingsdirektiven och de EG-rättsliga principerna om likabehandling och förbud mot diskriminering.

Stödköpsförfaranden strider vidare mot EG-fördragets statsstödsregler och kommunallagens (1991:900) bestämmelser om stöd till enskild näringsidkare.

Av propositionen framgår att det däremot finns vissa möjligheter att inom regelverkets ram förbättra förutsättningarna för lokala leverantörer att lämna anbud.

Regeringen gör bedömningen att det indirekt är möjligt att gynna lokala leverantörer om gynnandet inte har samband med en enskild upphandling. Kommuner kan inom ramen för sin näringslivskompetens se till att lokala företag kommer i åtnjutande av det stöd som kommunen bedömer vara nödvändigt för att öka dess konkurrenskraft. En konkurrens- och upphandlingsstrategi som går ut på att göra det möjligt för mindre och medelstora företag att delta i offentlig upphandling är således möjlig förutsatt att reglerna i LOU iakttas och att exempelvis upphandlingen inte delas upp i strid med bestämmelserna i lagen.

Motionerna

I *motion Fi34* av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 3 anförs att lagen om offentlig upphandling bör utformas så att man kan stödja det lokala näringslivet. I *motion N314* av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 4 föreslås att möjligheterna att genomföra en upphandling i mindre delar bör förbättras. Härigenom förbättras möjligheterna för den sociala ekonomins aktörer att delta i lokala upphandlingar. I *motion N373* av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkande 9 föreslås att när kommuner och landsting upphandlar stora volymer så bör upphandlingarna, om det är praktiskt möjligt och ekonomiskt försvarbart, delas upp i mindre delar så att fler företag kan lägga anbud. I *motion Fi232* (fp) yrkande 6 föreslår motionärerna att det bör införas restriktioner mot gynnande av företag i den egna kommunen.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet anført ovan är det viktigt att beakta de små företagens situation. Det är emellertid inte möjligt för en upphandlande enhet att ta lokala hänsyn vid offentlig upphandling, eftersom det strider mot såväl bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling som mot upphandlingsdirektiven och de EG-rättsliga principerna om likabehandling och förbud mot diskriminering. Det finns dock vissa möjligheter att inom regelverkets ram förbättra förutsättningarna för lokala leverantörer att lämna anbud, vilket enligt utskottet kan vara önskvärt inte minst i samband med stora byggentreprenader. Likaså finns möjligheter att dela upp en upphandling i mindre delar för att på så vis underlätta för små företag att delta. Syftet får dock inte vara att kringgå reglerna om beloppsgränser i LOU. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi34 (mp) yrkande 3, Fi232 (fp) yrkande 6, N314 (c) yrkande 4 och N373 (kd) yrkande 9.

Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en rad motionsförslag om att införa obligatorisk upphandling.

Jämför reservationerna 16 (m) och 17 (kd).

Motionerna

I *motionerna Fi267* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 2 och 3 samt *N312* av Per Westerberg m.fl. (m) yrkande 12 föreslås att LOU bör kompletteras så att det införs ett krav på att all verksamhet där förutsättningar finns skall upphandlas i konkurrens. I praktiken innebär detta att all verksamhet som inte är myndighetsutövning eller finansieras via olika sorters pengasystem skall upphandlas i konkurrens. LOU bör också kompletteras med ett krav på att affärsmässighet skall gälla vid avbrytande av upphandling. För tiden intill dess att all verksamhet konkurrensupphandlas anser motionärerna att en lagstadgad utmaningsrätt bör gälla. Den skall innehålla en skyldighet för kommuner att upphandla varje verksamhet, förutom myndighetsutövning, i konkurrens när en företagare så begär. I *motion Fi267* (m) yrkandena 6 och 7 samt *motion N312* (m) yrkande 8 anför motionärerna att det finns många exempel på hur kommuner gynnar den egna verksamheten genom skattesubventionering och underprissättning. De anser därför att en lag om konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning bör införas med krav på att offentlig näringsverksamhet skall redovisas skild från annan verksamhet. De föreslår vidare att det i LOU skall införas en regel som gör offentlig näringsverksamhet olaglig om den inte beslutas formellt av staten, kommuner eller landsting.

I *motion Fi298* Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7 föreslås att all kommunal verksamhet som inte är myndighetsutövning eller strategiska ledningsfunktioner bör konkurrensutsättas genom upphandling i de fall det är fråga om gemensamma servicetjänster. I de fall det är fråga om individuella servicetjänster är modeller med eget val det verktyg motionärerna anser bäst klara av att skapa valfrihet, mångfald och hög kvalitet. Motionärerna i *motion Fi299* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 5 föreslås att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag som skapar konkurrensneutralitet mellan offentliga och privata utförare av icke skattepliktig verksamhet.

Utskottets ställningstagande

All offentlig upphandling regleras i princip i LOU. Enligt 1 kap. 4 § LOU skall upphandling göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt genomföras affärsmässigt.

Lagen reglerar inte det fall då en myndighet väljer att inte upphandla tjänster utan bedriver verksamheten i egen regi.

I sammanhanget kan också nämnas lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling. Lagen är avsedd att

täcka ett behov som inte kan fyllas genom LOU eller konkurrenslagen. Lagen omfattar ett system med rättsregler som bl.a. ger utrymme för att i lämplig form gripa in mot vissa konkurrensnedvridande beteenden. Den prövning av oberoende part som systemet skapar syftar till att hos företagen väcka förtroende för att de skall få en objektiv och rättvis behandling i samband med offentlig upphandling.

Regeringen beslutade i slutet av år 1997 att inrätta Rådet för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor (Konkurrensrådet). Rådet är sammansatt av ordförande jämte fyra representanter från vardera sektorn. Enligt direktiven är rådets uppgift att, med beaktande av sektorernas olika grundförutsättningar, söka undanröja konkurrenskonflikter mellan dem. Rådet skall vidare behandla enskilda klagomål samt utveckla och informera om tillämpningen av de riktlinjer som rådet har enats om (dir. 1997:145). Enligt direktiven skulle rådet senast vid utgången av år 2000 redovisa sina samlade erfarenheter och de resultat som uppnåtts. Detta har rådet gjort i betänkandet (SOU 2000:117) Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2001:102) har rådets arbete förlängts till den 30 juni 2002.

Riksdagen fattade under hösten 2000 beslut om riktlinjer för konkurrenspolitiken (prop. 1999/2000:149, bet. 2000/01:NU4, rskr. 2000/01:16). Däri ingår bl.a. att när offentliga aktörer agerar på konkurrensmarknader får detta inte ske på ett sådant sätt att det privata företagandet hämmas samt att myndighetsuppgifter skall hållas isär från kommersiell verksamhet. I propositionen finns ett avsnitt om konkurrensproblem i gränslandet mellan offentlig och privat sektor. I propositionen anför regeringen att frågan om lagstiftning innebärande att konkurrensnedvridande effekter av offentlig näringsverksamhet skall kunna bli föremål för rättslig prövning skall beredas inom Regeringskansliet. I promemorian (Ds 2001:17) Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor presenteras ett förslag till lagteknisk lösning. Frågorna bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet har senast i betänkande 2000/01:FiU8 behandlat likalydande motionsyrkanden. Utskottet uttalade bl.a. att utskottet ansåg att det var självklart att kommunerna skall kunna bedriva verksamhet i egen regi om de så önskar. Utskottet har alltså samma uppfattning, att det bör ankomma på kommunerna att bestämma om man vill bedriva verksamheten i egen regi. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi267 (m) yrkandena 2, 3, 6 och 7, Fi298 yrkande 7, Fi299 yrkande 5 samt N312 yrkandena 8 och 12.

Köp mellan kommun och kommunalt företag

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att frågan om köp mellan kommun och kommunalt företag behöver beredas ytterligare. Motionerna avstyrks därför.

Jämför reservation 18 (m, kd, fp).

Propositionen

Kommittén har föreslagit att lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) kompletteras med en ny bestämmelse med innebörden att alla typer av upphandlingar inom den klassiska sektorn från eller till ett sådant företag som avses i 3 kap. 17 § kommunallagen (1991:900) eller ett interkommunalt företag som ägs av kommuner eller landsting kan ske direkt under förutsättning att leverantören är en upphandlande enhet enligt LOU och att åtgärden innebär uppenbara och dokumenterade samordningsfördelar för den part som upphandlar varan, tjänsten eller byggtreprenaden.

EG-direktiven om offentlig upphandling och EG-domstolens praxis ger inte någon tydlig anvisning om rättsläget vad gäller rätten för kommun att göra anskaffningar utan upphandling från sitt helägda bolag. Remissinstanserna har olika uppfattningar i frågan. Flera remissinstanser har dessutom anfört att den av kommittén föreslagna förutsättningen för regelns tillämpning, att det skall medföra dokumenterade och uppenbara samordningsfördelar, är alltför otydlig och svårtillämpad.

Regeringen anser att frågan med hänsyn till det anförda bör beredas ytterligare.

Motionerna

I *motion Fi232* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2 och *motion Fi35* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del vänder sig motionärerna mot Upphandlingskommitténs förslag om att köp skall få ske mellan kommuner och kommunala bolag utan krav på upphandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att frågan om kommuners köp från kommunala bolag bör beredas vidare. I avvaktan härpå ser inte utskottet anledning att göra något uttalande. Motionerna Fi35 (m) yrkande 1 i denna del och Fi232 (fp) yrkande 2 avstyrks därför av utskottet.

Avknoppning

Utskottets förslag i korthet

Motionerna avstyrks med hänvisning till att beredningen av kommitténs förslag fortsätter.

Jämför reservation 19 (m, kd, fp).

Propositionen

Kommittén har föreslagit att det införs en regel i 6 kap. lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) som ger en upphandlande enhet rätt att sluta avtal om överlämnande av verksamhet utan föregående upphandling med anställda eller av anställda bildad juridisk person i fråga om uppgift som de

anställda fullgjort (avknopningsstöd). Ett avtal om överlåtelse av verksamhet skall, enligt förslaget, gälla under högst fem år. Frågor som gäller avknoppad verksamhet har också behandlats av utredningen om sjukvårdsupphandling i betänkandet *Upphandling av hälso- och sjukvårdstjänster (SOU 1999:149)*. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen anser att frågan om rätt för upphandlande enheter att ge avknopningsstöd därför bör anstå. Beredningen av kommitténs förslag i denna del kommer således att fortsätta.

Motionerna

I *motion Fi267* (m) yrkande 5 anför motionärerna att upphandlingsreglerna skapar betydande problem vid avknoppning av offentlig verksamhet framför allt på B-tjänsternas område. Med avknoppning menar motionärerna att en offentlig myndighet lämnar ett entreprenaduppdrag till ett företag som ägs och drivs av tidigare offentliga anställda i verksamheten. Motionärerna anser att avknoppning ökar konkurrensen genom att marknadsstrukturen förändras i riktning mot flera alternativ och mindre fåtalsdominans. Motionärerna anser därför att B-tjänster under tröskelvärdena bör undantas från LOU. Vidare bör avknoppade enheter kunna undantas från upphandling under en tid av högst tre år. I *motion Fi298* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 9 anser motionärerna att LOU bör ändras för att kunna stödja avknoppning av verksamheter.

Utskottets ställningstagande

Med hänvisning till att frågorna om stöd till avknoppning av verksamheter fortfarande är under beredning i Regeringskansliet anser utskottet att motionerna *Fi267* (m) yrkande 5 och *Fi298* (kd) yrkande 9 bör avslås av riksdagen.

Den offentliga upphandlingens funktionssätt

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att flera av Upphandlingskommitténs förslag bör prövas av de pågående utredningarna. Med hänsyn härtill avstyrks motionerna.

Jämför reservation 20 (m, kd, fp).

Motionerna

Motionärerna i *motion Fi267* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 samt *motion Fi232* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 1 anser att ett antal av de förslag som Upphandlingskommittén presenterar i sitt slutbetänkande kraftigt skulle försämra den offentliga upphandlingens funktionssätt. Som exempel nämns förslaget att man skall kunna utesluta vinstdrivande företag inom hälso- och sjukvård samt socialtjänsten från att delta i upphandlingar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser det värdefullt att flera av Upphandlingskommitténs förslag prövas i utredningen om medborgerligt inflytande m.m. vid förändringar av ägar- eller driftsformer inom vården (S 2000:8) och utredningen angående frågor om ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet (dir. 2000:30). Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna Fi267 (m) yrkande 1 och Fi232 (fp) yrkande 1.

Krav på att verksamheten drivs utan vinstsyfte

Utskottets förslag i korthet

Någon särskild åtgärd med anledning av motionerna är enligt utskottets mening inte nödvändig varför de avstyrks.

Jämför reservation 21 (m).

Motionerna

I *motion Fi29* av Lennart Beijer m.fl. (v) yrkande 1 förespråkas att utredningen om medborgerligt inflytande m.m. vid förändringar av ägar- eller driftsformer inom vården (S 2000:08) och den särskilda utredaren med uppdrag att utreda frågor om ett nytt slag av aktiebolag för icke vinstutdelande verksamhet (dir. 2002:30) bör ges tilläggsdirektiv om undantag för vinstsyftande företag vid upphandling av vård och omsorg. I *motion N365* av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 18 anförs att LOU bör ändras så att en upphandlande enhet vid upphandling av sjukvård och socialtjänst skall kunna ge icke vinstdrivande företag uppdraget att driva verksamhet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motion N365 (mp) yrkande 18 konstaterar utskottet att det redan i dag är möjligt för en upphandlande enhet vid upphandling av sjukvård och socialtjänst att ge icke vinstdrivande företag uppdraget att driva verksamhet förutsatt att det inte handlar om myndighetsutövning. Någon särskild åtgärd med anledning av motionen är därför inte nödvändig, varför den avstyrks.

Utskottet har erfarit att utredningen om medborgerligt inflytande m.m. vid förändringar av ägar- eller driftsformer inom vården (S 2000:08) kommer att ta upp frågan om rätt för upphandlare att undanta vinstsyftande företag från anbudsgivningar inom vård och omsorg. Någon särskild åtgärd med anledning av motion Fi29 är därför inte nödvändig, varför den avstyrks.

Kundvalssystem

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att frågan bör utredas särskilt och avstyrker därför motionerna.

Jämför reservation 22 (m, kd, fp).

Propositionen

Regeringen delar Upphandlingskommitténs bedömning att frågan om kundvalssystem inom äldreomsorg, sjukvård, barnomsorg m.m. bör utredas i särskild ordning.

Motionerna

I *motion Fi29* av Lennart Beijer m.fl. (v) yrkande 2 anser motionärerna att regeringen skyndsamt bör utreda frågan om upphandlingar inom s.k. pengsystem och återkomma med förslag. Motionärerna i *motion Fi267* (m) yrkande 4 anser att regeringen bör lägga fram förslag till ändring av LOU så att det tydliggörs att s.k. kundvalssystem inte omfattas av kravet på upphandling. I *motion A316* av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 14 anför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som gör att varken lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller LOU kan kringgås via s.k. kundvalssystem.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att frågan om kundvalssystem inom äldreomsorg, sjukvård, barnomsorg m.m. bör utredas i särskild ordning. Motionerna Fi29 (v) yrkande 2, Fi267 (m) yrkande 4 samt A316 (v) yrkande 14 avstyrks därmed av utskottet.

Rätten till överprövning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att överklaganden av länsrättens beslut tas upp till prövning endast om kammarrätten meddelar prövningstillstånd. Utskottet avstyrker motion Fi31 (m).

Jämför reservation 23 (m, kd).

Propositionen

I propositionen föreslås att prövningstillstånd skall krävas för att kammarrätten skall pröva ett överklagande av länsrättens beslut.

Motionen

I *motion Fi31* av Karin Falkmer (m) yrkande 2 påpekas att förslaget att det krävs prövningstillstånd inskränker rätten till överprövning.

Utskottets ställningstagande

Krav på prövningstillstånd kan numera anses som huvudregel vid överklagande hos kammarrätten (jfr prop. 1994/95:27 och prop. 1995/96:22). Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi31 (m) yrkande 2.

Konsekvensanalys

Utskottets förslag i korthet

Utskottet konstaterar att det i propositionen finns ett särskilt konsekvensanalysavsnitt och avstyrker därför motionerna.

Jämför reservation 24 (m, kd).

Propositionen

I propositionen finns ett avsnitt som behandlar förslagets ekonomiska och andra konsekvenser.

Motionerna

I *motion Fi30* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 3 påpekas att det är en bristfällig konsekvensanalys av regeringens förslag. I *motion Fi31* av Karin Falkmer (m) yrkande 3 anføres att de föreslagna reglerna inte har gjorts till föremål för någon konsekvensanalys enligt Simplexförordningen (1998:1820).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det i propositionen finns ett särskilt avsnitt där det bl.a. framgår att en utvärdering av förslagen om hänvisning till miljömärken samt värdegränsen vid direktupphandling skall göras senast två år efter att bestämmelsen trätt i kraft. Utskottet anser att detta är en tillfredsställande ordning och avstyrker motionerna Fi30 (kd) yrkande 3 samt Fi31 (m) yrkande 3.

Enklare regler m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om förenklade regler med hänvisning till pågående beredning av olika förslag.

Jämför reservationerna 25 (kd, fp) och 26 (c).

Motionerna

I *motion Fi32* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 5 begärs att regeringen skall återkomma med ett förslag om ett förenklat, icke direktivstyrt, regelverk för upphandling under tröskelvärdet på 200 000 euro. I *motion Fi232* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 8 anförs att reglerna för företagens deltagande i den offentliga upphandlingen inte får vara för krångliga så att de i praktiken utesluter små och medelstora företag. För att underlätta för små företag så anser motionärerna att regelverket för upphandlingar under tröskelvärdena bör ses över. I *motion Fi280* av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s) anförs att de små företagens problem vid upphandling bör uppmärksammas. Motionärerna föreslår att det bör införas en möjlighet att positivt särbehandla små företag vid offentlig upphandling. I *motion Fi237* av Hillevi Larsson (s) föreslås att LOU bör förändras så att det inte är möjligt för en upphandlande enhet att utesluta offentliga förvaltningar från att delta i upphandlingar. Vidare föreslås att en utredning bör tillsättas för att utarbeta förslag till obligatorisk utbildning för upphandlare.

Utskottets ställningstagande

Upphandlingskommittén skulle enligt sina direktiv (dir. 1998:58) göra en översyn av bestämmelserna i 6 kap. lagen om offentlig upphandling. I december 1999 avlämnade kommittén ett delbetänkande, Effektivare offentlig upphandling – för fortsatt välfärd, trygghet och tillväxt (SOU 1999:139). Kommittén föreslog en rad förenklingar och lättnader för de upphandlande enheterna. I proposition 1999/2000:128 Offentlig upphandling i informations-samhället tar regeringen upp vissa av kommitténs förslag. I propositionen föreslogs ett antal åtgärder för att förbättra och förenkla regelverket, bl.a. att anbud och anbudsansökningar skall kunna lämnas genom elektronisk överföring. För att öka små och medelstora företags möjligheter att delta i offentlig upphandling har det fr.o.m. den 1 juli 2001 införts mer långtgående krav på annonseringar av upphandlingar under tröskelvärdena. På förslag från finansutskottet biföll riksdagen regeringens förslag (bet. 2000/01:FiU8, rskr. 2000/01:25).

Ett flertal utbildningar om offentlig upphandling ges av Landstingsförbundet och Kommunförbundet. På senare år har också utbildning på akademisk nivå initierats. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi32 (c) yrkande 5, Fi232 (fp) yrkande 8, Fi237 (s) samt Fi280 (s).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Den framtida tillsynen m.m. – punkt 1 (m, kd, c, fp)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m), Lena Ek (c) och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1 om den framtida tillsynen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2001/02:Fi28 av Jan-Evert Rådström och Elizabeth Nyström (m),

2001/02:Fi30 av Per Landgren (kd) yrkande 4,

2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 1,

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del och yrkandena 2–5,

2001/02:Fi209 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, fp, kd),

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkandena 3–5,

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 8–12,

2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7

samt avslår motion

2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Propositionen visar med all önskvärd tydlighet att regeringen inte tar frågan om en effektiv offentlig upphandling på allvar. Viktiga förslag lyser med sin frånvaro. Regeringens bristande hantering av frågan om offentlig upphandling kostar skattebetalarna över 20 miljarder kronor varje år. Pengar som slösas bort till ingen nytta utan enbart som ett resultat av att den offentliga upphandlingen inte bedrivs så effektivt som den borde.

Nämnden för offentlig upphandling (NOU) har i en utredning visat att skärpta regler för offentlig upphandling och förbättrade sanktionsmöjligheter mot dem som bryter mot lagen kan spara över 20 miljarder skattekronor per år. En väl fungerande offentlig upphandling bidrar dessutom till att skapa ett bättre näringslivsklimat. Därför är det allvarligt att regeringen under flera år avstått från att vidta åtgärder för att förbättra den offentliga upphandlingen.

Svenska Kommunförbundet har varnat för kommunernas ekonomiska utveckling. Utgifterna ökar snabbare än inkomsterna och fr.o.m. nästa år väntas

kommunsektorn gå med kraftiga och ökande underskott. Därför är det viktigt att kommunerna kan använda skattemedlen på ett effektivt sätt genom t.ex. en väl fungerande konkurrensupphandling, där både kommunala verksamheter och privata entreprenörer kan delta på lika villkor.

Framväxten av fler företag och entreprenörer inom välfärdssektorn är viktig eftersom det leder till både fler arbetstillfällen och att de som arbetar inom t.ex. vård, skola och omsorg ges en större möjlighet att välja arbetsgivare. Erfarenheterna visar att där det är möjligt för yrkesverksamma, inte minst för kvinnor, att välja arbetsgivare inom välfärdssektorn förbättras både lönevillkor och anställningsförhållanden. Detta är således ytterligare viktiga argument för att skapa en väl fungerande offentlig upphandling.

Vi anser till skillnad från regeringen att NOU och Konkurrensverket bör slås samman till en ny myndighet: Konkurrens- och upphandlingsverket.

Upphandlingskommittén föreslog att tillsynsmyndigheten skulle få utökade befogenheter och resurser samtidigt som kommittén föreslog att NOU skulle slås ihop med Konkurrensverket. Flera tunga remissinstanser, t.ex. Statskontoret, Ekonomistyrningsverket, Kommerskollegium och Riksrevisionsverket, tillstyrker detta förslag. Regeringen väljer dock att bortse från möjligheterna att skapa en effektivare tillsyn över den offentliga upphandlingen genom en sammanslagning av de båda myndigheterna.

Det råder en bred enighet om behovet av en effektiv statlig tillsyn över offentlig upphandling. Samtidigt är det uppenbart att nuvarande ordning inte är tillfredsställande. Kritik har framförts mot nuvarande organisationsform. Det är en olämplig myndighetsstruktur, och myndigheten saknar sanktionsmöjligheter.

Vi anser att det vore en stor fördel med en samordning av den offentliga tillsynen. Ett samgående mellan NOU och Konkurrensverket visar klart och entydigt att lagen om offentlig upphandling i första hand är en konkurrenslagstiftning. Med hänsyn till den specifika arten av ärenden och till de frågor som skall handläggas är det dock lämpligt att verksamheten inom Konkurrensverkets ramar ges ett stort mått av självständighet. Vi anser att regeringen snarast bör återkomma med ett nytt förslag till organisation av tillsynen.

Vi anser vidare att lagen är tandlös eftersom en upphandlande enhet kan bryta mot reglerna hur många gånger som helst utan att drabbas av sanktioner. Vi anser att sanktioner måste införas för att förbättra tillsynsfunktionen. Vidare vore det motiverat att ge NOU möjlighet till talerätt i s.k. överprövningsmål.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att NOU skall bli en enhet under Konkurrensverket. Vi anser också att riksdagen bör begära att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att skadeståndsmöjligheterna förbättras och att preskriptionstiden förlängs till två år. Detta innebär att riksdagen delvis bör bifalla motionerna Fi28 (m), Fi30 (kd), Fi33 (fp), Fi35 (m) yrkande 1 i denna del och yrkandena 2–5, Fi209 (c, m, fp, kd), Fi232 (fp) yrkandena 3–5, Fi267 (m)

yrkandena 8–12, Fi299 (kd) yrkande 7 och avslå motion N365 (mp) yrkandena 15 och 16.

2. Översyn av LOU m.m. – punkt 2 (kd)

av Mats Odell och Per Landgren (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2 om översyn av LOU. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 6 samt 2001/02:N370 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs ett samlat grepp om upphandlingsproblematiken i syfte att förverkliga de idéer om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering som ligger till grund för lagen om offentlig upphandling (LOU).

Vi anser att det i LOU skall införas de fem grundläggande EG-rättsliga principerna.

För att effektivt och trovärdigt kunna använda den öppna marknadsekonomin som medel för en fredligare och säkrare värld måste Sverige förbättra den egna lagstiftningen och efterlevnaden av styrande principer för marknadsekonomi och lagstiftning. Detta gäller inte minst den offentliga upphandlingen.

På grund av att ekonomin enligt vårt synsätt är ett medel och måste styras av ett grundläggande etiskt förhållningssätt (det vi kallar för social marknadsekonomi) men också på grund av den beloppsmässigt stora omfattningen är det av väsentlig betydelse att statsmakterna skapar ett institutionellt och legalt ramverk, som borgar för öppenhet, konkurrens, affärsmässighet och objektivitet. Målet skall vara att offentlig upphandling skall göras utifrån ett gott förvaltarskap med invånarnas gemensamma medel. Upphandlingen av varor och tjänster skall kombinera kostnadseffektivitet och hög kvalitet. Detta kan åstadkommas genom en öppen konkurrens för såväl egen som extern regi, för att näringslivet skall kunna bidra till en vitalisering och effektivisering av den kommunala servicen. Nu gällande regler är svåröverskådliga och har en hög detaljeringsgrad. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att de grundläggande EG-rättsliga principerna skall införas i LOU. Detta innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Fi299 (kd) yrkande 6 och N370 (kd) yrkande 13. Övriga motioner avstyrks.

3. Borttagande av begreppet affärsmässighet – punkt 3 (v)

av Johan Lönnroth och Siv Holma (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 3 om borttagande av begreppet affärsmässighet. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 15.

Ställningstagande

Huvudregeln i lagen om offentlig upphandling (1 kap. 4 §) om att upphandling skall ske affärsmässigt är en bestämmelse som inte finns i EG-rätten. Vi anser att bestämmelsen snävar in villkoren till att bli rent företagsekonomiska. Målen med offentlig verksamhet är i huvudsak sociala. Begreppet bör därför utmönstras ur lagen. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att begreppet affärsmässighet utmönstras ur lagen om offentlig upphandling. Detta innebär att riksdagen bör bifalla motion A316 (v) yrkande 15.

4. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (m)

av Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Anna Åkerhielm och Gunnar Axén (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 4 om kriterier för miljömärken och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 12 § och 6 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkandena 1 och 2, 2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 2, 2001/02:Fi211 av Harald Nordlund (fp), 2001/02:Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp), 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 7, 2001/02:MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) yrkande 19, 2001/02:MJ519 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 18 och 19, 2001/02:MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) yrkande 3 samt 2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 14.

Ställningstagande

Vi anser att miljömässiga krav på företags verksamhet bör regleras generellt i särskild lagstiftning och inte som ett krav i samband med offentlig upphand-

ling. Vi föreslår därför att riksdagen avslår regeringens förslag i denna del och i stället bifaller motion Fi35 (m) yrkande 1 i denna del. Övriga motioner avstyrks.

5. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (kd)

av Mats Odell och Per Landgren (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 5 om kriterier för miljömärken och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 12 § och 6 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:MJ519 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 18 och 19 samt 2001/02:MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) yrkande 3 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkandena 1 och 2, 2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 2, 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del 2001/02:Fi211 av Harald Nordlund (fp), 2001/02:Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp), 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 7, 2001/02:MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) yrkande 19 samt 2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 14.

Ställningstagande

I EG:s direktiv om upphandling gäller generellt sett att den upphandlande enheten skall välja det anbud som är mest ekonomiskt fördelaktigt. Miljöhänsyn nämns inte uttryckligen i gällande lagstiftning. Huruvida en produkt är miljövänlig är inte mätbart på samma sätt som priset. Upphandlande enheter får utforma kontrakt på det sätt de anser bäst ur miljösynpunkt. Detta får dock inte leda till att anbudsgivare från andra medlemsstater missgynnas.

Vi kräver att regeringen i EU verkar för att de nya upphandlingsdirektiven medger att upphandlande enheter får ställa höga, i sammanhanget relevanta, krav på miljöhänsyn vid all offentlig upphandling.

Vi anser att reglerna skall göra det möjligt att ställa krav på lägsta energiförbrukning i transportledet. Färre transporter och kortare färdsträckor är mycket angeläget för att minska utsläppen av växthusgaserna. Därför måste det i direktiven införas möjlighet att väga in sträckan produkten har färdats. Vi anser således att regeringen i EU bör verka för en ändring enligt detta.

Vi anser vidare att lagen om offentlig upphandling bör förtydligas så att det klart framgår att det är möjligt att vid upphandling ställa krav på att produkter är ekologiskt odlade och att det inte är gentekniskt modifierade livsmedel. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening

vad vi har framfört om att regeringen i EU verkar för att direktiven för offentlig upphandling medger höga krav på miljöhänsyn och att regeringen verkar för att det i direktiven införs möjlighet att väga in energiförbrukning i transportledet. Motionerna MJ519 (kd) yrkandena 18 och 19 och MJ528 (kd) yrkande 3 bör bifallas av riksdagen. Övriga här aktuella motioner bör avslås.

6. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 6 om kriterier för miljömärken och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 12 § och 6 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkandena 1 och 2 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna 2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 2, 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del 2001/02:Fi211 av Harald Nordlund (fp), 2001/02:Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp), 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 7, 2001/02:MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) yrkande 19, 2001/02:MJ519 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 18 och 19, 2001/02:MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) yrkande 3 samt 2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 14.

Ställningstagande

Möjligheten att ta miljöhänsyn vid offentlig upphandling är oerhört betydelsefull för att åstadkomma en hållbar utveckling. Genom de stora värden som varje år handlas upp av offentliga beställare är möjligheten att påverka utvecklingen i en positiv riktning uppenbar. Tillsammans med de företag som har ett förebyggande miljöarbete i sina verksamheter utgör offentliga beställare en viktig grund till de volymer som behövs för att skapa nya marknader för miljöanpassade produkter och tjänster. Jag anser att det inte bör vara svårare för offentliga upphandlare än för företag att ställa miljökrav på sina leverantörer. Därför är det bra att regeringen förtydligar att en upphandlande enhet i de tekniska specifikationerna får hänvisa till kriterier för miljömärken. Men jag anser att det inte är tillräckligt. Eftersom hänvisningen till miljömärken uppenbarligen bara gäller de tekniska specifikationerna till en vara eller tjänst kvarstår det oklarheter i vilken utsträckning upphandlande enheter kan ställa krav på hur en vara eller tjänst produceras. Vill man handla upp ekologisk mat måste man också kunna hänvisa till processen. Jag anser att riksdagen bör besluta att en upphandlande enhet, förutom i de tekniska specifikat-

ionerna, även får hänvisa till kriterier för miljömärken i specifikationerna av hur en vara eller tjänst produceras.

Jag anser vidare att regeringen har begränsat möjligheten att hänvisa till miljömärken eftersom kriterierna skall ha utarbetats på grundval av vetenskaplig information. Då begreppet vetenskaplig information inte definieras närmare är det inte lätt för en upphandlande enhet att veta vilka miljökrav som får ställas. Därför bör riksdagen uppdra åt regeringen att återkomma med tydliga regler för vilka miljökrav som är möjliga att ställa i ett upphandlingsförfarande. Det anförda innebär att jag tillstyrker motion Fi32 (c) yrkandena 1 och 2 och avstyrker övriga motioner.

7. Kriterier för miljömärken – punkt 4 (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 7 om kriterier för miljömärken och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 12 § och 6 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 7 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkandena 1 och 2,

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 2,

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,

2001/02:Fi211 av Harald Nordlund (fp),

2001/02:Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp),

2001/02:MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp) yrkande 19,

2001/02:MJ519 av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkandena 18 och 19,

2001/02:MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd) yrkande 3 samt

2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 14.

Ställningstagande

Även om upphandling syftar till att nå lägsta möjliga pris innebär inte detta att kvaliteten, bl.a. i miljöhänsen, behöver eftersättas. Det är fullt möjligt, och rimligt, att vid upphandling kräva god kvalitet. Det viktiga allmänna arbetet med att t.ex. förbättra miljön och öka jämställdheten måste fortsätta, men främjas mer effektivt av de särskilda lagar som finns inom respektive område än av upphandlingslagen, som har helt andra syften. De miljökrav som ställs skall ha ett direkt samband med varan eller tjänsten. Det är viktigt att fortsätta arbetet med att verka för att EG:s regler och andra internationella regler på sikt ändras så att det blir möjligt att ta större hänsyn till miljön vid upphandling. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

Jag tillstyrker motion Fi232 (fp) yrkande 7 samt avstyrker övriga motioner.

8. Särskilda kontraktsvillkor – punkt 5 (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 8 och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 18 b § och 6 kap. 10 a §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna

2001/02:Fi27 av Tomas Eneroth och Anders Ygeman (s),
 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 3,
 2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2,
 2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 1,
 2001/02:Fi224 av Nils-Göran Holmqvist m.fl. (s),
 2001/02:Fi226 av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (s),
 2001/02:Fi231 av Carina Hägg (s),
 2001/02:Fi248 av Marie Granlund (s),
 2001/02:Fi251 av Anders Ygeman och Lena Sandlin-Hedman (s) yrkande 1,
 2001/02:Ju395 av Anders Ygeman m.fl. (s) yrkande 3 samt
 2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi anser att arbetsmarknadspolitiska, sociala och miljömässiga krav på olika företags verksamhet bör regleras generellt i särskild lagstiftning liksom redan sker i dag och inte genom från fall till fall definierade krav i samband med offentlig upphandling. Denna ordning innebär fasta politiska spelregler för samtliga företag, oavsett om de deltar i offentliga upphandlingar eller ej, samt att onödiga fördyringar undviks och innebär en bättre hushållning med skattebetalarnas pengar.

Erfarenheten av gällande regler är nämligen att många upphandlande enheter ställer omfattande och i sammanhanget irrelevanta krav vid anbudsfrågningar. Detta leder till mycket krångel och ökade kostnader för i synnerhet de små företag som deltar i upphandlingarna. Många avstår t.o.m. från att delta i anbudsupphandlingarna eftersom kostnaderna för att delta är för höga för att det skall vara motiverat. Detta betyder både sämre villkor för företagandet och att de upphandlande enheterna inte alltid erhåller bästa möjliga anbud – skattebetalarnas pengar slösas bort till ingen nytta.

Vi anser i likhet med Lagrådet att eftersom ingen saklig ändring av gällande rätt avses åstadkommas bör de båda bestämmelserna inte införas i lagen. Lagrådet manar till försiktighet med att gripa in med nationell lagstiftning när det gäller den sorts EG-rättsliga frågeställningar som det handlar om i detta fall.

Vi föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag i denna del och i stället bifaller motion Fi35 (m) yrkande 1 i denna del. Övriga motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

9. Särskilda kontraktsvillkor – punkt 5 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 9 och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 18 b § och 6 kap. 10 a §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 3 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna

2001/02:Fi27 av Tomas Eneroth och Anders Ygeman (s),
2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2,
2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 1,
2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,
2001/02:Fi224 av Nils-Göran Holmqvist m.fl. (s),
2001/02:Fi226 av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (s),
2001/02:Fi231 av Carina Hägg (s),
2001/02:Fi248 av Marie Granlund (s),
2001/02:Fi251 av Anders Ygeman och Lena Sandlin-Hedman (s) yrkande 1,
2001/02:Ju395 av Anders Ygeman m.fl. (s) yrkande 3 samt
2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 16.

Ställningstagande

Förslaget innebär att en upphandlande enhet skall få ställa särskilda kontraktsvillkor som skall gälla för uppdragets utförande. Dessa villkor behöver inte ha någon direkt koppling till de behov som skall tillgodoses genom upphandlingen. Som exempel på särskilda kontraktsvillkor som kan ställas lyfter regeringen fram krav på kollektivavtal.

I LOU tydliggörs att upphandlande enheter får ställa särskilda kontraktsvillkor. Förslaget innebär inte någon ändring av gällande rätt eller något förtydligande av vilken typ av krav som får ställas. "Förtydligandet" grundar sig i stället på tämligen vaga motivuttalanden och bidrar därför inte till att klargöra för upphandlande enheter var gränserna går för vad som kan tillåtas som särskilda kontraktsvillkor. Jag anser att rättsläget inte blir tydligare bara för att regeringen har gett Nämnden för offentlig upphandling i uppdrag att ta fram vägledande exempel på sådana antidiskrimineringsklausuler som kan användas som särskilda villkor i upphandlingskontrakt. Jag anser att risken är uppenbar att förslaget öppnar för godtycke och enbart kommer att försvåra upphandlingsprocessen, vilket kommer att drabba små företag särskilt hårt.

Jag föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag i denna del och i stället bifaller motion Fi32 (c). Övriga motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

10. Särskilda kontraktsvillkor – punkt 5 (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 10 och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 1 kap. 18 b § och 6 kap. 10 a §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna

2001/02:Fi27 av Tomas Eneroth och Anders Ygeman (s),

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 3,

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 1,

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,

2001/02:Fi224 av Nils-Göran Holmqvist m.fl. (s),

2001/02:Fi226 av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (s),

2001/02:Fi231 av Carina Hägg (s),

2001/02:Fi248 av Marie Granlund (s),

2001/02:Fi251 av Anders Ygeman och Lena Sandlin-Hedman (s) yrkande 1,

2001/02:Ju395 av Anders Ygeman m.fl. (s) yrkande 3 samt

2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 16.

Ställningstagande

Grunden för den offentliga upphandlingen är att den skall ske i konkurrens, affärsmässigt och objektivt. Den är därmed ett uttryck av EG-direktiven om icke-diskriminering, likabehandling, transparens och proportionalitet. Syftet med upphandlingen är att inköpet av varan eller tjänsten skall ske till bästa möjliga kvalitet till lägsta möjliga pris. Rätt utförd blir upphandlingen till gagn för skattebetalarna, men också för de företag som på lika villkor kan tävla om att få leverera sina varor eller tjänster. Jag anser att denna grundläggande innebörd inte får tappas bort eller suddas ut. Jag anser vidare att det är viktigt att leverantörer följer gällande lagstiftning och att den upphandlande enheten kan ställa krav så länge som dessa är kopplade till och har ett direkt samband med den upphandlade varan eller tjänsten. Det är viktigt att inte öppna dörren för krav som inte har med själva upphandlingen att göra. Inte minst drabbar en komplicerad upphandlingsprocess, med i sammanhanget ovidkommande krav, de små företagen. Följden kan bli att leverantörer i allt större utsträckning avstår från att delta i upphandlingar, vilket leder till fördyringar.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att de krav som den upphandlande enheten ställer skall vara kopplade till och ha ett direkt samband med den upphandlade varan eller tjänsten. Detta innebär att riksdagen bifaller motion Fi33 (fp) yrkande 2. Övriga motioner avstyrks.

11. Direktupphandling – punkt 7 (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 11 och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 6 kap. 2 §. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkandena 1 och 2,

2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 1,

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,

2001/02:Fi240 av Margit Gennser (m),

2001/02:Ub533 av Per-Richard Molén m.fl. (m) yrkande 5 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 4 och

2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkande 10.

Ställningstagande

Förslaget att direktupphandling får ske upp till fem basbelopp (189 500 kr) anser vi lämnar alltför stort utrymme för misstolkningar och missbruk.

Vi anser att regeringen bagatelliserar resultatet av förslaget att upphandlande enheter får direktupphandla om värdet understiger fem prisbasbelopp.

Mindre företag är beroende av de värdemässigt mindre upphandlingarna. En värdegräns om fem prisbasbelopp inte bara undandrar ett än större antal företag än tidigare från anbudsgivning. Den lämnar även myndigheter – och Regeringskansliet – möjlighet att utan kontroll och sanktion medvetet favorisera vissa företag.

Vi anser att begreppet ”lågt värde” bör behållas om det i förarbeten eller lagtext klart framgår att upphandlingskostnaderna, dvs. de administrativa kostnaderna och tidsförloppet, måste stå i rimlig relation till värdet av det som upphandlas.

Strykningen av preciseringen ”synnerliga skäl” i 6 kap. 2 § LOU öppnar också för mer misstolkning och missbruk. Till detta kommer att upphandlingsförfaranden även vid småbelopp som dessa bevisligen kan ha stor betydelse för en effektiv hantering av de gemensamma skattemedlen och en lika stor betydelse för småföretagsamheten i kommunen eller landstinget.

Regeringen lägger fram detta förslag oaktat att även regeringen begriper att ”avsedda” besparingar hos de upphandlande enheterna kan komma att raderas ut av ”den kostnadsökning som kan bli följd av en bristande konkurrensutsättning” och att värdegränsen kan medföra att det skapas ytterligare etableringshinder.

Regeringen säger sig därför ännu en gång ha för avsikt att ”följa upp utfallet av förslaget” senast två år efter det att förslaget trätt i kraft.

Vi anser att risken är uppenbar att förslaget kommer att drabba småföretagen hårt genom att de faktiska möjligheterna till direktupphandling ökar.

Propositionen saknar en genomarbetad konsekvensanalys av hur företagen påverkas av förslagen, och vi anser att detta är skäl nog att avslå regeringens förslag på denna punkt. Vi föreslår således att riksdagen avslår regeringens förslag i denna del och i stället delvis bifaller motionerna Fi30 (kd), Fi31 (m), Fi35 (m) yrkande 1 i denna del, Fi240 (m) och Ub533 (m). Övriga yrkanden bör avslås av riksdagen.

12. Direktupphandling – punkt 7 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 12 och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 6 kap. 2 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 4 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt motionerna 2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkandena 1 och 2, 2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 1, 2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del, 2001/02:Fi240 av Margit Gennser (m), 2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkande 10 samt 2001/02:Ub533 av Per-Richard Molén m.fl. (m) yrkande 5.

Ställningstagande

Regeringens motiv för att sätta en högre gräns för direktupphandling är att detta skulle öka effektiviteten i offentlig upphandling genom att resurserna kan koncentreras på större upphandlingar. Jag anser att det inte är gränsen för när direktupphandling får ske som är felaktig och gör offentlig upphandling ineffektiv. Felet är att Sverige, när LOU infördes, valde att tillämpa EG:s upphandlingsdirektiv för upphandling såväl över som under tröskelvärdet på 200 000 euro.

EG:s upphandlingsdirektiv, som LOU genomför, gäller för upphandlingar över tröskelvärdena medan det överläts åt varje nation att själv besluta om regler för de mindre omfattande upphandlingarna. Därför var det olyckligt att

Sverige valde att reglera all upphandling i samma lag oavsett värde. Motivet som anfördes i proposition 1993/94:79 var att vissa enkla generella regler skulle gälla såväl över som under tröskelvärdena. Problemet är bara att LOU förändrats ett flertal gånger sedan dess. Reglerna är snarare detaljerade än generella, och lagen har med rätta under åren kritiserats för att vara snårig och svår att tillämpa.

Med förslaget att direktupphandling skall tillåtas upp till ett värde av fem prisbasbelopp kommer lagen att innehålla två trösklar, 200 000 euro respektive fem basbelopp, och tre regelverk, vilket knappast ger enklare eller mer överskådlig hantering. Jag föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag i denna del. Därmed bifaller riksdagen motion Fi32 (c) yrkande 4. Övriga motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

13. Direktupphandling – punkt 7 (fp)

av Karin Pilsäter.

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 13 och antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 6 kap. 2 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del samt avslår motionerna

2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkandena 1 och 2,

2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 1,

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 4,

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del,

2001/02:Fi240 av Margit Gennser (m),

2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp) yrkande 10 samt

2001/02:Ub533 av Per-Richard Molén m.fl. (m) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att direktupphandling skall få ske om värdet understiger fem prisbasbelopp. Det är viktigt att riktlinjerna för direktupphandling innehåller krav på obligatoriskt skriftlig dokumentation så att direktupphandlingen kan följas upp, utvärderas och kontrolleras. Detta innebär att riksdagen bifaller propositionens förslag i denna del. Här aktuella motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

14. Lokal upphandling – punkt 8 (kd, c)

av Mats Odell (kd), Per Landgren (kd) och Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2001/02:N314 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 4 och

2001/02:N373 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkande 9

och avslår motionerna

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 3 samt

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att det är angeläget att kommuner och landsting samordnar och effektiviserar sina upphandlingar och inköp så att också mindre företag kan vara med och lägga anbud. När större volymer skall upphandlas bör därför dessa, om det är praktiskt möjligt och ekonomiskt försvarbart, delas upp i mindre delar så att fler företag kan lägga bud. Detta är viktigt för att undvika problem i samband med att lokala upphandlingar genomförs. Vi anser att lagen om offentlig upphandling skall ändras så att det blir möjligt för kommuner och landsting att i större utsträckning än i dag kunna dela upp större upphandlingar i mindre delar. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att förbättra möjligheterna för små företag vid offentlig upphandling av stora volymer. Detta innebär att riksdagen delvis bifaller motionerna N314 (c) yrkande 4 och N373 (kd) yrkande 9. Övriga motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

15. Lokal upphandling – punkt 8 (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fi232 av Karin

Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 6 och avslår motionerna

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp) yrkande 3,

2001/02:N314 av Agne Hansson m.fl. (c) yrkande 4 samt

2001/02:N373 av Göran Hägglund m.fl. (kd) yrkande 9.

Ställningstagande

Många kommunala företrädare menar att det ligger i kommunernas intresse att gynna företag i den egna kommunen. Jag anser att detta sätter konkurrensen ur spel och riskerar skattebetalarnas pengar. Det ligger knappast i männi-

skors intresse att gynna mindre konkurrenskraftiga företag inom den egna kommungränsen på andra företags bekostnad. Välfärdsförlusterna av detta är uppenbara. Jag anser att reglerna bör bli tydligare i detta avseende. En god upphandlingskultur i stat och kommun är av stor betydelse för de små och medelstora företagen. Det är t.ex. mer vanligt att anbud begärs in genom skrivelse och inte genom annonsering bara för att inköparna väljer att vända sig till redan kända leverantörer. Om kommunen utformar sina anbud så att småföretagare i praktiken ges möjlighet att delta i upphandlingsförfarandet samt även aktivt verkar för att söka privata alternativ till offentligt producerade tjänster, skulle framväxten av små företag starkt gynnas. Med hjälp av den lokala upphandlingen kan villkor för ett blomstrande lokalt näringsliv skapas t.ex. genom att anbuden kan delas upp i mindre enheter och att kombinationsverksamhet uppmuntras.

Vad gäller de individuella servicetjänsterna bör olika modeller för *eget val* vara huvudalternativet. Att medborgaren får välja innebär en sorts ständig utmaning av verksamheten genom att alla företag som uppfyller vissa givna kvalitetsvillkor kan attrahera kommuninvånare att välja just deras verksamhet. Vad jag framför här bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Jag tillstyrker således motion Fi232 (fp) yrkande 6 och avstyrker övriga motioner.

16. Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling – punkt 9 (m)

av Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Anna Åkerhielm och Gunnar Axén (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 2, 3, 6 och 7 samt
2001/02:N312 av Per Westerberg m.fl. (m) yrkandena 8 och 12
samt avslår motionerna
2001/02:Fi298 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7 och
2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 5.

Ställningstagande

Konkurrensupphandlingen har visat sig leda till betydande besparingar inom de områden av den offentliga sektorn där denna metod används. Vidare leder konkurrensupphandlingen till förnyelse och en ökad mångfald inom bl.a. välfärdssektorn, vilket i sin tur gynnar kvaliteten på tjänsterna och utvecklar utbudet. Därmed förbättras medborgarnas välfärd. Ett brett utbud av entreprenörer gynnar också de som är yrkesverksamma inom dessa områden eftersom utbudet av möjliga arbetsgivare ökar, vilket även stimulerar till bättre arbets-

villkor. Vi anser därför att LOU bör kompletteras med ett krav på att all verksamhet där förutsättningar finns skall upphandlas i konkurrens. I praktiken betyder detta att all verksamhet som inte är myndighetsutövning eller finansieras via olika sorters pengsystem, där konkurrensmomentet är inbyggt i det individuella valet av en tjänst, skall upphandlas i konkurrens. Detta innebär att LOU kommer att gälla även vid inköp från egenregiverksamhet. LOU bör vidare kompletteras med ett krav på att affärsmässighet skall gälla vid avbrytande av upphandling.

Intill dess att all verksamhet konkurrensupphandlas enligt ovan anser vi att en lagstadgad utmaningsrätt bör gälla. Den skall innehålla en skyldighet för kommuner att upphandla varje verksamhet, förutom myndighetsutövning, i konkurrens när en företagare så begär. Enskilda och företag ges på detta sätt en möjlighet att utmana den offentliga sektorns verksamhet. Förutom ökad effektivitet och konkurrens öppnas stora möjligheter till fri företagsamhet inom det som tidigare varit offentliga monopol. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs ett krav på konkurrensupphandling av all offentlig verksamhet exklusive myndighetsutövning i enlighet med vad som anförs i motionen. Riksdagen bör vidare begära att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs en utmaningsrätt för företag i enlighet med vad som anförs i motionen. Riksdagen bör begära att regeringen lägger fram lagförslag om förbud mot offentlig näringsverksamhet och regler om konkurrensneutralitet i enlighet med vad som anförs i motionerna. Detta innebär att riksdagen bör bifalla motionerna Fi267 (m) yrkandena 2, 3, 6 och 7 samt N312 (m) yrkandena 8 och 12. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

17. Verksamhet i egen regi och obligatorisk upphandling – punkt 9 (kd)

av Mats Odell och Per Landgren (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Fi298 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 7 och 2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 5 samt avslår motionerna 2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 2, 3, 6 och 7 samt 2001/02:N312 av Per Westerberg m.fl. (m) yrkandena 8 och 12.

Ställningstagande

Vi anser det exempelvis vara helt felaktigt att vid upphandling sortera bort verksamheter som, liksom samtliga dagens entreprenader, drivs i någon form av vinstsyfte. Dessutom vore det helt fel ur konkurrenssynpunkt att låta

kommuner och landsting slippa göra en upphandling om de vill köpa varor och tjänster från sina egna bolag.

Det viktigaste perspektivet är hur medborgaren i så hög grad som möjligt skall kunna påverka sin situation och välja det alternativ av gemensamt finansierad service som passar honom eller henne bäst, samtidigt som tryggheten och kvaliteten är god. Kommuner och landsting bör därför anpassa sin verksamhet så att detta kan uppnås. Därför anser vi bl.a. att all kommunal verksamhet som inte är myndighetsutövning eller strategiska ledningsfunktioner bör konkurrensutsättas genom upphandling i de fall det är fråga om gemensamma servicetjänster. I de fall det är fråga om individuella servicetjänster är modeller med *eget val* det verktyg vi anser bäst klarar att skapa valfrihet, mångfald och hög kvalitet.

All konkurrensutsättning eller införandet av system för *eget val* kan förstås inte ske på en gång. Varje enskild verksamhetsförändring måste planeras noga. Kommuninvånarna bör ges möjlighet att fritt välja utförare av individuella servicetjänster genom olika typer av modeller för *eget val* . Detta gäller t.ex. barnomsorg, skola, hemtjänst och äldreboende. Inom hälso- och sjukvården bör försök med patientpeng i första hand provas när det gäller tjänster inom öppen vård som t.ex. barnhälsovård, primärvård, mödravård och sjukgymnastik.

Kommunens organisation bör vara sådan att myndighetsutövning skiljs från övrig verksamhet. Dessutom bör det ”sorteras ut” vad som är gemensam service och vad som är individuell service. Kvalitetsaspekterna vid förfrågningsunderlagens utformning när verksamheter skall upphandlas måste värnas och ackrediteringssystem för olika typer av entreprenadföretag (vård- och omsorgsgivare m.m.) bör användas som ett alternativ till detaljreglerade förfrågningsunderlag vid upphandlingar och för att auktorisera företag som vill ingå i ett system för *eget val* . En fortlöpande kvalitetsuppföljning och granskning av verksamheterna är betydelsefull, inte minst ur ett trygghetsperspektiv för den enskilde.

Upphandling av varor och tjänster bör ta hänsyn till mindre företags möjlighet att lägga anbud. Utbetalningsvillkoren vid upphandling eller i ett system för *eget val* bör göras så gynnsamma som möjligt i syfte att möjliggöra även för mindre företag att kunna lägga anbud eller att nyetableras. Kommunalt och statligt ägande av företag bör avvecklas på marknader där privata företag redan konkurrerar, eller skulle kunna konkurrera, och där inte sociala eller hälsomässiga restriktioner motiverar ett offentligt ägande.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om kommunal upphandling och *eget val* . Detta innebär att vi tillstyrker motionerna Fi298 (kd) yrkande 7 och Fi299 (kd) yrkande 5 och avstyrker övriga här aktuella motioner.

18. Köp mellan kommun och kommunalt företag – punkt 10**(m, kd, fp)**

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m) och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 18 om köp mellan kommun och kommunalt bolag. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 i denna del samt

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen aviserar i propositionen att den avser att återkomma med förslag om att göra det möjligt för upphandlande enheter att genomföra direktupphandlingar vid köp mellan kommun och kommunalt ägt företag, samt förslag om att kunna utesluta vinstdrivande företag från att lämna anbud vid vissa upphandlingar. Skulle dessa förslag bli verklighet kommer ett sällan skådat slöseri med skattemedel att bli verklighet. Mot bakgrund av att det finns 1 500 kommunala bolag, med en total omsättning på ca 120 miljarder kronor, är det uppenbart hur kommuner genom ett gynnande av egna företag kan åsamka skattebetalarna betydande merkostnader. Vi anser att man inte bör införa möjligheter för kommuner och landsting att undanta sina egna bolag från upphandling. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen redan nu som sin mening vad vi har framfört om att denna form av regleringar inte bör införlivas i lagstiftningen. Detta innebär att vi delvis tillstyrker motion Fi35 (m) yrkande 1 i denna del och motion Fi232 (fp) yrkande 2.

19. Avknoppning – punkt 11 (m, kd, fp)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m) och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 19 om avknoppning. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 5 samt

2001/02:Fi298 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 9.

Ställningstagande

För att stödja en utveckling av mångfald måste förändringar av regelverk och lagstiftning genomföras. Lagen (1992:1528) om offentlig upphandling är t.ex. dåligt anpassad för upphandling av hälso- och sjukvårdstjänster. Direktupphandling kan endast ske i utomordentligt begränsad omfattning, vilket kan försvåra för kommun och landsting/region att inledningsvis stödja avknoppade verksamheter. Trots att lagen inte säger något om avtalstider, rekommenderar Nämnden för offentlig upphandling ofta alltför korta avtal med privata vårdgivare, vilket försvårar för patienter att få en långvarig relation till sin vårdgivare eller att ge vårdgivaren rimliga avskrivningstider för de stora investeringar som behövs för en vårdinrättning.

Vissa regler i LOU kan i dag skapa konkurrens i samband med avknoppning av offentlig verksamhet. Vår uppfattning är att nuvarande upphandlingsregler i själva verket kan ha förhindrat en ökad konkurrens genom att försvåra avknoppningar inom framför allt B-tjänsternas område (t.ex. utbildnings-, social- samt hälso- och sjukvårdstjänster). Avknoppning ökar konkurrensen genom att marknadsstrukturen förändras i riktning mot flera alternativ och mindre fåtalsdominans. Att göra vissa avsteg från reglerna i dessa sammanhang kan enligt vår uppfattning vara affärsmässigt och torde i flertalet fall inte heller kunna ha någon nämnvärd negativ effekt på handeln mellan EG:s medlemsstater. B-tjänster under tröskelvärdena bör därför undantas från LOU. Att tidigare offentliganställd personal får överta en verksamhet kan dessutom i praktiken ofta vara en förutsättning för att en viss verksamhet skall kunna konkurransutsättas. Nuvarande upphandlingsregler garanterar enligt vår uppfattning bara att konkurrensen utnyttjas när konkurrensupphandling sker, inte att omfattningen av konkurrensupphandling ökar. Avknoppade offentliga enheter inom de områden där konkurrensen i dag är begränsad bör därför kunna undantas från konkurrensupphandling under en tid av högst tre år. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om åtgärder för ökad konkurrens inom vissa samhällssektorer. Vi anser därmed att riksdagen delvis bör bifalla motionerna Fi267 (m) yrkande 5 och Fi298 (kd) yrkande 9.

**20. Den offentliga upphandlingens funktionssätt – punkt 12
(m, kd, fp)**

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m) och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager som sin mening för regeringen vad som anförs i reservation 20 om den offentliga upphandlingens funktionssätt. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 1 samt

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att Upphandlingskommittén i sitt slutbetänkande föreslår flera åtgärder som kraftigt skulle försämra den offentliga upphandlingens funktionssätt och därmed möjligheten att hushålla med skattebetalarnas pengar om de genomförs. Kommittén har bl.a. föreslagit att man skall kunna utesluta vinstdrivande verksamhet inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst från att delta i upphandlingar, något som skulle leda till minskad konkurrens, merkostnader för skattebetalarna och ett försämrat företagsklimat. Förslaget skulle medföra en klart försämrad upphandling och måste därför avvisas. Det skulle motverka mångfalden i sjukvården och därmed kvaliteten och valfriheten. Det är obegripligt att kommitténs majoritet kan påstå att en sådan begränsning av antalet möjliga leverantörer tvärtom leder till ökad konkurrens.

Läkare, tandläkare, sjukgymnaster och andra privata vårdgivare är en stor tillgång för svensk hälso- och sjukvård. Mycket av utvecklingen och förnyelsen i vårdsektorn sker i dessa företag. Förslaget att de skall hindras från att delta i upphandlingar för att de är ”vinstdrivande” visar att Socialdemokraterna fortfarande är negativa till de privata alternativen i offentlig sektor och opåverkade av människors önskemål om valfrihet. Syftet med kommitténs förslag, att offentlig upphandling skall kunna användas som instrument för att främja andra samhällseliga mål, är vällovt, men metoden fel. Svårigheterna att upprätthålla kraven på likabehandling och affärsmässighet i upphandlingen skulle vara betydande. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi anfört om upphandlingens funktionssätt. Därmed anser vi att riksdagen bör delvis bifalla motionerna Fi267 (m) yrkande 1 och Fi232 (fp) yrkande 1.

21. Krav på att verksamheten drivs utan vinstsyfte – punkt 13, motiveringen (m)

av Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Anna Åkerhielm och Gunnar Axén (alla m).

Ställningstagande

Vi anser att det inte bör finnas undantagsmöjligheter som diskriminerar vinstdrivande verksamhet i samband med offentlig upphandling. Möjligheten att utesluta vissa entreprenörer från anbudsgivning innebär att man inte uppnår maximal hushållning med skattemedel samtidigt som man går miste om en mångfald som bidrar till att utveckla både kvaliteten och utbudet inom välfärdssektorn. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna Fi29 yrkande 1 och N365 yrkande 18.

22. Kundvalssystem – punkt 14 (m, kd, fp)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd), Gunnar Axén (m) och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 22 om kundvalssystem. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 4 och avslår motionerna 2001/02:Fi29 av Lennart Beijer m.fl. (v) yrkande 2 samt 2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 14.

Ställningstagande

Det råder i dag oklarhet om s.k. kundvalssystem, där den offentliga subventionen av en viss verksamhet sker genom att medborgarna själva får välja t.ex. skola eller barnomsorg och sedan får den finansierad av kommunen med ett fast belopp, omfattas av LOU eller inte. Enligt en utredning faller kundvalssystemen klart utanför LOU, och därmed skulle dessa system inte omfattas av kravet på konkurrensupphandling. Upphandlingskommittén framhåller dock i sitt slutbetänkande den motsatta uppfattningen. Vår uppfattning är dock att LOU inte omfattar kundvalssystem.

Kundvalssystemen innebär en kraftigt ökad valfrihet för medborgarna. Det är viktigt att de själva kan välja barnomsorg, skola eller äldreomsorg eftersom det ökar makten över den egna vardagen och därmed möjligheten att skapa ett väl fungerande och tryggt vardagsliv. Konkurrensen är inbyggd i kundvalssystemet och kommer till uttryck i form av högsta möjliga kvalitet på de tjänster den enskilda väljer utifrån hans eller hennes egna önskemål. Man skulle kunna uttrycka det som att varje enskilt val som sker inom ramen för ett kundvalssystem är en konkurrensupphandling. Därmed är kundvalssystemen minst lika ekonomiskt effektiva som offentlig konkurrensupphandling.

Mot bakgrund av att det trots allt råder oklarhet om hur LOU skall tolkas på denna punkt och att det finns exempel på att man ansett LOU gälla även för kundvalssystemen anser vi att det bör tydliggöras i lagen att den inte omfattar olika former av kundvalssystem. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det tydliggörs att s.k. kundvalssystem inte omfattas av kravet på offentlig upphandling. Vi föreslår att riksdagen delvis bifaller motion Fi267 (m) yrkande 4 och avslår motionerna Fi29 (v) yrkande 2 och A316 (v) yrkande 14.

23. Rätten till överprövning – punkt 15 (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 23 om rätten till överprövning och avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling såvitt avser 7 kap. 4 §. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 2 och avslår proposition 2001/02:142 punkt 2 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen föreslår en inskränkning i rätten till överprövning av upphandlande enheters beslut genom att tillåta direktupphandling intill en värdegräns om fem prisbasbelopp. Regeringen inskränker därmed ytterligare rätten till överprövning av upphandlande enheters beslut genom förslaget om prövningstillstånd för att kammarrätten skall pröva ett överklagande av länsrätts beslut. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som har framförts om rätten till överprövning. Detta innebär att utskottet delvis tillstyrker motion Fi31 (m) yrkande 2.

24. Konsekvensanalys – punkt 16 (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Anna Åkerhielm (m), Per Landgren (kd) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 24 om konsekvensanalys. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 3 samt 2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m) yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt nuvarande bestämmelser skall alla statliga utredningar göra konsekvensanalyser av sina förslag. Upphandlingskommittén har inte följt denna bestämmelse. Eftersom den offentliga upphandlingen rör mycket stora belopp är detta mycket allvarligt. Denna bestämmelse är helt nonchalerad ur såväl statens övergripande samhällsekonomiska synvinkel som småföretagarens synvinkel.

Regeringen har försökt att rätta till denna försummelse genom ett särskilt kapitel om ekonomiska och andra konsekvenser i propositionen. Analysen är

dock genomgående vag, och inga konkreta beräkningar presenteras och inte heller några analyser enligt t.ex. Simplexförordningen (1998:1820). Snarare säger sig regeringen vara medveten om att t.ex. den föreslagna preciseringen av direktupphandlingsbeloppet ”kan riskera att fördyra upphandlingen genom att konkurrensen försämras” (s. 89). Regeringen kommenterar vidare att flera remissinstanser påpekat att mindre företag riskerar att gå miste om uppdrag och att nystartade företag, som ej är kända på marknaden, riskerar detsamma i än högre grad och därmed äventyrar sin etablering.

Regeringen erkänner således risken med beloppsgränsen på fem prisbasbelopp, men säger sig med det angivna beloppet för direktupphandling vilja ”öka effektiviteten i offentlig upphandling”. Samtidigt påpekas det i propositionen att besparingar på grund av denna ökade effektivitet ”kan raderas ut av den kostnadsökning som kan bli följd av en bristande konkurrensutsättning”.

Detta förhållande speglar även en uppenbar, medveten och upprepad nonchalans för gällande rätt i det att regeringen inte verkar för att t.ex. Simplexförordningen skall tillämpas. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om att de föreslagna reglerna inte har gjorts till föremål för någon konsekvensanalys t.ex. enligt Simplexförordningen (1998:1820). Vi föreslår att riksdagen delvis bifaller motionerna Fi30 (kd) yrkande 3 och Fi31 (m) yrkande 3.

25. Enklare regler m.m. – punkt 17 (kd, fp)

av Mats Odell (kd), Per Landgren (kd), och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 25 om enklare regler. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 8 och avslår motionerna 2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 5, 2001/02:Fi237 av Hillevi Larsson (s) samt 2001/02:Fi280 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s).

Ställningstagande

För att underlätta för småföretagen bör upphandlingen under bl.a. EG:s tröskelvärde ses över. Småföretagen har rent allmänt svårare än storföretagen att hantera administrativa krav och regleringar. En god upphandlingskultur i stat och kommun är av stor betydelse för de små och medelstora företagen. Det är t.ex. mer vanligt att anbud begärs in genom skrivelse och inte genom annonsering bara för att inköparna väljer att vända sig till redan kända leverantörer. Om kommunen utformar sina anbud så att småföretagare i praktiken ges möjlighet att delta i upphandlingsförfarandet samt även aktivt verkar för att söka privata alternativ till offentligt producerade tjänster, skulle framväxten

av små företag starkt gynnas. Med hjälp av den lokala upphandlingen kan villkor för ett blomstrande lokalt näringsliv skapas, t.ex. genom att anbudet kan delas upp i mindre enheter och att kombinationsverksamhet uppmuntras.

Vad vi anför bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening om småföretagens möjligheter att lämna anbud och delta i entreprenader. Detta innebär att vi delvis tillstyrker motion Fi232 (fp) yrkande 8 och avstyrker övriga motioner.

26. Enklare regler m.m. – punkt 17 (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 26 om enklare regler. Därmed bifaller riksdagen motion

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 5

och avslår motionerna

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkande 8,

2001/02:Fi237 av Hillevi Larsson (s) samt

2001/02:Fi280 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s).

Ställningstagande

I stället för att införa nya beloppsgränser för när man kan göra direktupphandling bör möjligheterna att förenkla och effektivisera den offentliga upphandlingen sökas i att helt enkelt dela upp regelverket för upphandling över respektive under tröskelvärdet på 200 000 euro. Den möjligheten finns eftersom EG:s upphandlingsdirektiv enbart gäller för upphandlingar över tröskelvärdet, medan det är upp till varje nation att själv besluta om reglerna för de mindre omfattande upphandlingarna. Med ett regelverk för den direktivstyrda upphandlingen och ett enklare regelverk för den icke direktivstyrda upphandlingen finns det stora möjligheter att göra den offentliga upphandlingen enklare och effektivare såväl för de offentliga upphandlarna som för företagen.

Ett förenklat regelverk för upphandling under tröskelvärdet kommer att vara av stor betydelse för små kommuner och kommundelar.

Riksdagen bör begära att regeringen återkommer med förslag om ett förenklat, icke direktivstyrt, regelverk för upphandling under tröskelvärdet på 200 000 euro, i enlighet med vad som i anförs i motion Fi32 (c) yrkande 5. Övriga motioner avstyrks.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Direkt upphandling – punkt 7 (s, v)

av Jan Bergqvist (s), Bengt Silfverstrand (s), Johan Lönnroth (v), Sonia Karlsson (s), Carin Lundberg (s), Siv Holma (v), Tommy Waidelich (s) och Hans Hoff (s).

Vi vill understryka att det kan finnas flera fördelar med en fastställd gräns för när en upphandlande enhet får direktupphandla. Med dagens system kan den upphandlande enheten inom vida gränser själv avgöra vad som skall betraktas som lågt värde. I praktiken varierar innebörden av begreppet lågt värde kraftigt. I huvudsak sker denna variation inom ett intervall mellan ett prisbasbelopp och fem prisbasbelopp. Men den nuvarande ordningen ställer inte upp något absolut hinder för att även gå över fem prisbasbelopp.

Mot denna bakgrund kan det vara motiverat att göra ett förtydligande i lagen om offentlig upphandling och att därvid ange exakt upp till vilket värde direktupphandling medges. Det gäller då att finna en bra balans där man skapar ett skäligt utrymme för ett enklare förfarande utan att man undantar alltför stora värden från det mera formbundna förfarandet i kapitel 6 i Lagen om offentlig upphandling.

Som Upphandlingskommittén föreslagit bör en sådan gräns för direktupphandling kompletteras med en uttrycklig regel som anger att en upphandling inte får delas upp i syfte att underskrida upphandlingsgränsen. För att det inte skall betraktas som ett kringgående av regelsystemet bör rimligen upprepade upphandlingar av samma slag under ett år räknas samman. Om summan överstiger den fastställda gränsen skall förenklad upphandling eller urvalsupphandling tillämpas.

Det kan också finnas skäl att införa en regel som medger direktupphandling i de fall kostnaderna för en upphandling överstiger värdet av upphandlingen. Behovet av en sådan regel är givetvis beroende av till vilken nivå man skulle fastställa en gräns för en direktupphandling.

Det har förekommit en diskussion där det uttryckts farhågor för att de små företagens situation skulle försvagas om man fastställer ett högt gränsvärde för direktupphandling. Upphandlingskommittén underströk för sin del att ett fastställt belopp öppnar möjligheten att i större utsträckning utforma och tillämpa lokala riktlinjer vid mindre upphandlingar. Därtill kommer att alla upphandlingar oavsett värde är underkastade kraven på objektivitet, flera aktörer och rimlig anbudsfrist.

Vi står bakom utskottets ställningstagande som innebär att effekterna av en fastställd gräns för direktupphandling behöver analyseras ytterligare bl.a. för

att säkerställa att en sådan gräns inte ger negativa effekter för de små företagen i förhållande till de stora företagen.

2. Kundvalssystem – punkt 14 (v)

av Johan Lönnroth och Siv Holma (båda v).

Vi anser att regeringen bör utreda frågan om upphandling inom s.k. kundvalssystem och återkomma med förslag. Det är viktigt att frågan utreds skyndsamt mot bakgrund av att flera kommuner redan infört systemet i bl.a. äldreomsorg. Vi anser att vinstsyftande företag inom vård och omsorg är ett hot mot den generella välfärden. Upphandlare skall ha rätt att undanta vinstsyftande företag från att lämna anbud inom vård och omsorg. Vi anser vidare att förslaget skall vara utformat på ett sådant sätt att varken lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller lagen om offentlig upphandling kan kringgås.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling.

Motioner väckta med anledning av proposition 142

2001/02:Fi27 av Tomas Eneroth och Anders Ygeman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändring i lagen om offentlig upphandling.

2001/02:Fi28 av Jan-Evert Rådström och Elizabeth Nyström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sanktionsmöjligheter mot upphandlande enheter som gång på gång bryter mot upphandlingsreglerna.

2001/02:Fi29 av Lennart Beijer m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tilläggsdirektiv om undantag för vinstsyftande företag vid upphandling av vård och omsorg.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skyndsamt bör utreda frågan om upphandlingar inom s.k. pengsystem och återkomma med förslag.

2001/02:Fi30 av Per Landgren m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen framförs om en sänkning av gränsen för direktupphandling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen framförs om att begreppet "lågt värde" borde gälla som gräns, i stället för fem prisbasbelopp.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen framförs om saknaden av en konsekvensanalys.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen framförs om att Nämnden för offentlig upphandling (NOU) skall bli en enhet under Konkurrensverket.

2001/02:Fi31 av Karin Falkmer (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om värdegränsen vid direktupphandling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten till överprövning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de föreslagna reglerna inte har gjorts till föremål för någon konsekvensanalys enligt Simplexförordningen (1998:1820).

2001/02:Fi32 av Rolf Kenneryd m.fl. (c):

1. Riksdagen beslutar att en upphandlande enhet, förutom i de tekniska specifikationerna, även får hänvisa till kriterier för miljömärken i specifikationerna av hur en vara eller tjänst produceras.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med tydliga regler för vilka miljökrav som är möjliga att ställa i ett upphandlingsförfarande.
3. Riksdagen avslår propositionen i den del som ger en upphandlande enhet rätt att ställa särskilda villkor som skall gälla för uppdragets utförande även om villkoren inte har ett samband med de behov som skall tillgodoses.
4. Riksdagen avslår propositionen i den del som föreslår ett höjt belopp för möjligheten att göra direktupphandling.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om ett förenklat, icke direktivstyrt, regelverk för upphandling under tröskelvärdet på 200 000 euro, i enlighet med vad som i motionen anförs.

2001/02:Fi33 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om att Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket slås samman till en myndighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de krav som den upphandlande enheten ställer skall vara kopplade till och ha ett direkt samband med den upphandlade varan eller tjänsten.

2001/02:Fi34 av Yvonne Ruwaida (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att all offentlig upphandling skall förenas med antidiskrimineringsklausuler.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om offentlig upphandling och miljökriterier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att lagen om offentlig upphandling bör utformas så att man kan stödja det lokala näringslivet.

2001/02:Fi35 av Gunnar Hökmark m.fl. (m):

1. Riksdagen avslår propositionens förslag till ändringar i lagen om offentlig upphandling i enlighet med vad som anförs i propositionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om att låta organisationen av Nämnden för offentlig upphandling vara oförändrad i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att slå ihop Nämnden för offentlig upphandling och Konkursverket till en gemensam myndighet, Konkurs- och upphandlingsverket.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att skadeståndsmöjligheterna förbättras i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att preskriptionstiden förlängs till två år i enlighet med vad som anförs i motionen.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Fi209 av Marianne Andersson m.fl. (c, m, fp, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att lägga fram förslag som stärker tillsynen över den offentliga upphandlingen.

2001/02:Fi211 av Harald Nordlund (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal upphandling och Agenda 21.

2001/02:Fi224 av Nils-Göran Holmqvist m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändringar i lagen om offentlig upphandling.

2001/02:Fi226 av Britt-Marie Lindkvist och Hillevi Larsson (s) :

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att de fackliga organisationernas inflytande och insyn i upphandlingsprocessen stärks.

2001/02:Fi227 av Ewa Larsson och Ingegerd Saarinen (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att påverka svenska myndigheter och bolag att till hundra procent köpa bra miljö-märkt el.

2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen vad i motionen anförs om att riksdagen själv endast skall köpa bra miljö-märkt el.

2001/02:Fi231 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om porrfria hotell.

2001/02:Fi232 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om privata vårdgivares möjligheter att lämna anbud.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte införa möjligheter för kommuner och landsting att undanta sina egna bolag från upphandling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förslag till en ny organisation av tillsynen över den offentliga upphandlingen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett förslag om en marknadsskadeavgift.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om branschorganisationers talerätt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om restriktioner mot gynnande av företag i den egna kommunen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljö- och kvalitetskrav.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om småföretagens möjligheter att lämna anbud och delta i entreprenader.

2001/02:Fi237 av Hillevi Larsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att lagstiftningen bör förändras så att det blir omöjligt för en offentlig upphandlare att utestänga offentliga förvaltningar från att delta i upphandlingen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en utredning bör tillsättas för att utarbeta förslag till obligatorisk utbildning för offentliga upphandlare.

2001/02:Fi240 av Margit Gennser (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att skapa ett bättre utrymme för direktupphandling, när det gäller offentliga forskningsinstituts upphandling av unika forskarinsatser.

2001/02:Fi248 av Marie Granlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att kunna använda offentlig upphandling antidiskriminerande.

2001/02:Fi251 av Anders Ygeman och Lena Sandlin-Hedman (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kollektivavtalsbärande fackförening skall ha rätt att yttra sig över underlaget vid en offentlig upphandling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att MBL skall omfatta även sådan verksamhet som upphandlas enligt LOU.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det införs en lagstiftning liknande den danska vad det gäller offentlig upphandling, så att krav på kollektivavtal kan ställas.

2001/02:Fi267 av Gunnar Hökmark m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de förslag i Upphandlingskommitténs slutbetänkande som leder till en försämrad offentlig upphandling.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs ett krav på konkurrensupphandling av all offentlig verksamhet exklusive myndighetsutövning i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs en utmaningsrätt för företag i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det tydliggörs att s.k. kundvalssystem inte omfattas av kravet på offentlig upphandling i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för ökad konkurrens inom vissa samhällssektorer.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om förbud mot offentlig näringsverksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag med regler om konkurrensneutralitet i enlighet med vad som anförs i motionen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att slå ihop Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket till en gemensam myndighet, Konkurrens- och upphandlingsverket.
9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att en marknadsskadeavgift införs som en sanktionsmöjlighet i enlighet med vad som anförs i motionen.

10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs talerätt för branschorganisationer i enlighet med vad som anförs i motionen.
11. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att skadeståndsmöjligheterna förbättras i enlighet med vad som anförs i motionen.
12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att preskriptionstiden förlängs till två år i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Fi280 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmärksamma de små företagens problem vid upphandling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrensutsättning av offentlig verksamhet.

2001/02:Fi298 av Per Landgren m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal upphandling och eget val.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en anpassning av lagen om offentlig upphandling.

2001/02:Fi299 av Per Landgren m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör lägga fram förslag till riksdagen som skapar konkurrensneutralitet mellan offentliga och privata utförare av icke skattepliktig verksamhet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i den svenska lagen om offentlig upphandling införa de fem grundläggande principerna i den europeiska gemenskapens lagstiftning om offentlig upphandling.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Nämnden för offentlig upphandling (NOU) snarast i samband med en resursförstärkning bör förändras till en självständig del av Konkurrensverket.

2001/02:Ju395 av Anders Ygeman m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att väga in ett socialt ansvarstagande vid upphandling såväl nationellt som internationellt.

2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till korrigerering av 6 kap. 2 § LOU.

2001/02:Ub533 av Per-Richard Molén m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvaret vad gäller offentlig upphandling.

2001/02:MJ518 av Lotta Nilsson-Hedström m.fl. (mp):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om offentlig upphandling.

2001/02:MJ519 av Alf Svensson m.fl. (kd):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU verkar för direktiv för offentlig upphandling med höga krav på miljöhänsyn.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU verkar för att det i direktiven till upphandlingsreglerna med miljöhänsyn införs möjlighet att väga in energiförbrukning i transportledet.

2001/02:MJ528 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förtydligande av lagen om offentlig upphandling.

2001/02:N312 av Per Westerberg m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändringar i LOU.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstadgad utmaningsrätt.

2001/02:N314 av Agne Hansson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra möjligheten att genomföra en upphandling i mindre delar för att förbättra möjligheterna för den sociala ekonomins aktörer att delta i lokala upphandlingar.

2001/02:N365 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för en förändrad EG-rätt vad gäller principerna för offentlig upphandling.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökade möjligheter att kunna beivra kommuners allvarliga överträdelser mot reglerna i lagen om offentlig upphandling.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om effekten av att bilda ett nytt konkurrens- och upphandlingsverk.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunstyrelser, när det gäller sjukvård, socialtjänst, s.k. B-tjänster enligt LOU, skall kunna ge icke vinstdrivande företag uppdraget att driva viss verksamhet.

2001/02:N370 av Alf Svensson m.fl. (kd):

13. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar i lagen om offentlig upphandling i syfte att förverkliga principerna om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering.

2001/02:N373 av Göran Hågglund m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om små företags möjligheter vid offentlig upphandling av stora volymer.

2001/02:A316 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att medbestämmandelagen och lagen om offentlig upphandling ses över angående kundvalsmodeller m.m. enligt vad i motionen anförs.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att begreppet affärsmässighet utmönstras ur lagen om offentlig upphandling.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att upphandlande enhet skall kunna efterfråga kollektivavtal vid upphandling enligt lagen om offentlig upphandling.

17. Riksdagen beslutar att Sverige ratificerar ILO:s konvention nr 94.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.
2 §²

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende angående förvärv, överlåtelse, upplåtelse eller användning av egendom, tjänst eller annan nyttighet, om det kan antas att det allmänna lider skada om uppgiften röjs. Vad som nu har sagts om tjänst avser dock inte arbete som för myndighets behov utförs av dess egen eller annan myndighets personal, om det inte är fråga om ett arbete som en myndighet i konkurrens med andra myndigheter eller enskilda erbjuder sig att utföra. Angår ärendet *upphandling eller angår det försäljning av lös egendom för det allmännas räkning*, får uppgift som rör anbud eller motsvarande erbjudande inom en kommun *eller* ett landsting inte i något fall lämnas till annan än den som har avgett anbudet eller erbjudandet förrän alla anbud eller erbjudanden offentliggörs eller avtal har slutits eller ärendet annars har slutförts.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende angående förvärv, överlåtelse, upplåtelse eller användning av egendom, tjänst eller annan nyttighet, om det kan antas att det allmänna lider skada om uppgiften röjs. Vad som nu har sagts om tjänst avser dock inte arbete som för myndighets behov utförs av dess egen eller annan myndighets personal, om det inte är fråga om ett arbete som en myndighet i konkurrens med andra myndigheter eller enskilda erbjuder sig att utföra.

Angår ärendet försäljning av lös egendom för det allmännas räkning, får uppgift som rör anbud *eller som rör* motsvarande erbjudande inom en kommun, ett landsting *eller en myndighet eller*

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1994:694.

mellan statliga myndigheter inte i något fall lämnas till annan än den som har avgett anbudet eller erbjudandet förrän alla anbud eller erbjudanden offentliggörs eller avtal har slutits eller ärendet annars har slutförts.

Angår ärendet upphandling får uppgift som rör anbud eller som rör motsvarande erbjudande inom en kommun, ett landsting eller en myndighet eller mellan statliga myndigheter inte i något fall lämnas till annan än den som har avgett anbudet eller erbjudandet förrän alla anbud eller erbjudanden offentliggörs eller beslut om leverantör och anbud fattats eller ärendet dessförinnan har slutförts.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Beträffande handling som anger villkoren i slutet avtal gäller sekretessen dock längst till dess två år, eller hos statliga affärsverk och Försvarets materielverk samt i kommunal affärsverksamhet fem år, har förflutit från det avtalet slöts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002. Äldre föreskrifter gäller i fråga om uppgifter i ärenden om upphandling som påbörjats före ikraftträdandet.

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1528) om offentlig upphandling³

dels att 2 kap. 7 a §, 3 kap. 11 § och 5 kap. 13 § skall upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 3, 5 och 12 §§, 4 kap. 15 §, 6 kap. 1, 2, 7 och 14 §§ samt 7 kap. 1, 2, 4 och 8 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas sju nya paragrafer, 1 kap. 18 b, 19 a och 27–29 §§ och 6 kap. 5 b och 10 a §§ samt närmast före 1 kap. 18 b och 27 §§ samt 6 kap. 10 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Denna lag gäller inte

1. upphandlingsförfaranden som överenskommits i ett internationellt avtal mellan någon av staterna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och någon annan stat för ett projekt som är gemensamt för de avtalslutande staterna,

2. upphandlingsförfaranden som överenskommits i ett avtal beträffande stationering av militär personal, eller

3. upphandlingsförfaranden som överenskommits i en internationell organisation.

För följande upphandlingar gäller endast bestämmelserna i 6 kap., nämligen

1. upphandling som omfattas av sekretess eller andra särskilda begränsningar med hänsyn till rikets säkerhet och

2. upphandling av försvarsprodukter och tjänster som inte har civil användning och som omfattas av artikel 223 i Romfördraget.	2. upphandling av försvarsprodukter och tjänster som inte har civil användning och som omfattas av artikel 296 i Romfördraget.
--	--

5 §⁴

I denna lag används följande termer med den betydelse som här anges:

Upphandling: köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor, bygg-entreprenader eller tjänster.

Upphandlande enhet: statliga, kommunala och andra myndigheter, beslutande församlingar i kommuner och landsting, sådana bolag, föreningar, samfälligheter och stiftelser som anges i 6 § och, såvitt avser upphandling enligt 4 och 6 kap., sådana enheter som avses i 4 kap. 1 § andra stycket och 6 kap. 1 § tredje stycket, sammanslutningar av sådana myndigheter, beslutande församlingar, bolag, föreningar, samfälligheter, stiftelser och enheter samt Svenska kyrkans församlingar och kyrkliga

³ Lagen omtryckt 1997:1068.

⁴ Senaste lydelse 2000:877.

samfälligheter i fråga om verksamhet som bedrivs enligt begravningslagen (1990:1144).

<p><i>Upphandlingskontrakt:</i> skriftliga avtal som en upphandlande enhet ingår avseende upphandling enligt denna lag.</p>	<p><i>Upphandlingskontrakt:</i> skriftliga avtal som en upphandlande enhet ingår avseende upphandling enligt denna lag och som undertecknas av parterna eller signeras av dem med en elektronisk signatur.</p>
---	--

Byggentreprenad: utförande eller både projektering och utförande av ett arbete, som kan hänföras till en verksamhet som anges i avdelning C i bilagan till denna lag, eller ett byggnads- eller anläggningsarbete i sin helhet, vars resultat självständigt kan fullgöra en teknisk och ekonomisk funktion.

Koncession: ett upphandlingskontrakt avseende byggentreprenad där ersättning för arbetet utgår i form av en rätt att utnyttja anläggningen eller i form av dels en sådan rätt, dels betalning.

Leverantör: den som tillhandahåller varor eller utför arbeten eller tillhandahåller tjänster även om han inte varit den som i det särskilda fallet tillhandahållit eller utfört det som upphandlats.

Ramavtal: avtal som ingås mellan en upphandlande enhet och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa samtliga villkor för avrop som görs under en viss period.

Formgivningstävling: sådan tävling som avses i 5 kap. 28 § och 6 kap. 18 §.

Förfrågningsunderlag: underlag för anbud, som en upphandlande enhet tillhandahåller en leverantör.

Påskyndat förfarande: sådant förfarande som avses i 2 kap. 15 §, 3 kap. 20 § och 5 kap. 22 §.

Anbudsgivare: den som lämnar anbud.

Anbudssökande: den som ansöker om att få lämna anbud vid selektiv eller förhandlad upphandling eller urvalsupphandling.

Ansökningsinbjudan: underlag varigenom den upphandlande enheten inbjuder leverantörer att ansöka om att få lämna anbud vid urvals-upphandling.

Öppen upphandling: upphandling där alla leverantörer får lämna anbud.

Selektiv upphandling: upphandling där en upphandlande enhet inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud.

Förhandlad upphandling: upphandling där en upphandlande enhet inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och tar upp förhandling med en eller flera av dem.

Förenklad upphandling: upphandling där alla leverantörer har rätt att delta, deltagande leverantörer skall lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

<p><i>Urvalsupphandling:</i> upphandling där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud och den upphandlande enheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud.</p>	<p><i>Urvalsupphandling:</i> upphandling där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud, den upphandlande enheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och den</p>
--	--

upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

Direktupphandling: upphandling utan krav på anbud.

12 §

Om förfrågningsunderlaget innehåller en teknisk beskrivning av föremålet för upphandlingen skall beskrivningen göras med hänvisning till

1. svensk standard som överensstämmer med europeisk standard,
2. ett sådant europeiskt tekniskt godkännande av en produkts lämplighet som gjorts av ett organ som godtagits av EES-länderna, eller
3. en teknisk specifikation som utformats enligt ett förfarande som godtagits av EES-länderna och som publicerats i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Den upphandlande enheten får hänvisa till kriterier för miljömärken om kriterierna för märket har utarbetats på grundval av vetenskaplig information.

Första stycket gäller inte, om det i någon annan författning finns avvikande bestämmelser och dessa överensstämmer med gemenskapsrätten.

Särskilda kontraktsvillkor

18 b §

En upphandlande enhet får ställa särskilda villkor för hur uppdraget skall genomföras. Sådana villkor skall anges i annonsen om upphandling.

19 a §

En anbudsgivare är bunden av sitt anbud även om anbudsgivaren fått upplysningar som avses i 28 §.

Upplysningar

27 §

Vid upphandling enligt 2, 3 eller 5 kap. skall en upphandlande enhet till den anbudssökande eller anbudsgivare som begär det lämna upplysningar om varför hans ansökan eller anbud förkastats.

Upplysningar enligt första stycket skall lämnas inom 15

dagars från det att begäran kom in. Om beslut om leverantör och anbud fattats skall upplysningarna dock lämnas genast eller så snart det är möjligt efter det att begäran kom in.

28 §

När beslut om leverantör och anbud fattats skall den upphandlande enheten lämna upplysningar till varje anbudssökande eller anbudsgivare om beslutet och skälen för det.

Sådana upplysningar skall lämnas genast eller så snart det är möjligt till den leverantör som begär det.

29 §

Om en upphandlande enhet vid upphandling enligt 2, 3 eller 5 kap. har beslutat att inte avsluta en annonserad upphandling eller att göra om upphandlingen skall enheten på begäran lämna upplysningar till anbudsgivare eller anbudssökande om skälen för sitt beslut. Enheten skall underrätta Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer om sitt beslut.

4 kap.

15 §⁵

En upphandlande enhet skall annonsera sin upphandling om inte annat följer av 16 § andra stycket.

En enhet som avslutat en upphandling skall inom 60 dagar därefter meddela Europeiska gemenskapernas kommission hur upphandlingen har avslutats. Därvid skall enheten ange om den har förkastat ett anbud med stöd av 1 kap. 23 § första stycket eller av 26 § i detta kapitel eller tillämpat bestämmelserna i 15 a §. Enheten skall även ange de uppgifter, vars offentliggörande skulle motverka befogade affärs- och konkurrensintressen.

En upphandlande enhet som bedriver en sådan verksamhet som anges i 8 a § första stycket 1–3 skall, om en anbudssökande eller anbudsgivare skriftligen begär det,

En upphandlande enhet som bedriver en sådan verksamhet som anges i 8 a § första stycket 1–3 skall, om en anbudssökande eller anbudsgivare skriftligen begär det,

⁵ Senaste lydelse 1998:1432.

så snart som möjligt lämna upplysningar om resultatet av upphandlingen, skälen till att ansökan eller anbudet förkastats *och om vem som fick upphandlingen och skälet till det.*

så snart som möjligt lämna upplysningar om resultatet av upphandlingen *och* skälen till att ansökan eller anbudet förkastats.

6 kap.

1 §⁶

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på

1. upphandling som avses i 2, 3 och 4 kap. och understiger de tröskelvärden som anges där,
2. upphandling av tjänster som avses i avdelning A i bilagan och understiger det tröskelvärde som anges i 5 kap.,
3. upphandling av tjänster som avses i avdelning B i bilagan, oavsett värde,
4. upphandling som avses i 1 kap. 3 § andra stycket, oavsett värde, och
5. upphandling av telefoni, telex, radiotelefoni, personsökning eller satellittjänster som avses i 5 kap. 1 § andra stycket 3, oavsett värde.

Vid upphandling som avses i detta kapitel gäller 1 kap. 1–6 §§.

Vid upphandling som avses i detta kapitel gäller 1 kap. 1–6 §§ och 12 § andra stycket. Vid förenklad upphandling och urvalsupphandling gäller även 1 kap. 27 och 28 §§.

Vid upphandling för verksamhet som anges i 4 kap. innefattar termen ”upphandlande enhet” de företag som framgår av 4 kap. 1 § andra stycket.

Vid upphandling av tjänster enligt detta kapitel för verksamhet som avses i 4 kap. gäller 4 kap. 4 a §.

2 §⁷

Upphandling skall göras genom förenklad upphandling eller urvals-upphandling.

Direktupphandling får dock användas om upphandlingens värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl, såsom synnerlig brådska orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses och inte heller beror på den upphandlande enheten. Enheten skall vid behov fastställa riktlinjer för användning av direktupphandling.

Direktupphandling får dock användas om upphandlingens värde understiger fem prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller om det finns synnerliga skäl. En upphandling får inte delas upp i syfte att värdet skall underskridas.

Den upphandlande enheten skall fastställa riktlinjer för användning av direktupphandling.

⁶ Senaste lydelse 2000:877.

⁷ Senaste lydelse 2000:877.

5 b §

En anbudsgivare är bunden av sitt anbud även om anbudsgivaren fått upplysningar som avses i 1 kap. 28 §.

7 §

Försändelser med anbud skall, så snart som möjligt efter anbudstidens utgång, öppnas vid en förrättning där minst två av den upphandlande enheten utsedda personer skall delta. Anbudet skall föras upp i en förteckning, som skall bestyrkas av dem som deltar i förrättningen. På begäran av en anbudsgivare skall dessutom en av handelskammare utsedd person närvara. Kostnaderna för detta skall betalas av den som framställt begäran.

Vid förenklad upphandling som angetts innefatta förhandling får försändelserna öppnas och anbudet förtecknas utan en sådan förrättning som avses i första stycket. Anbudet skall öppnas samtidigt eller, om det finns synnerliga skäl, allteftersom de kommer in.

Vid förenklad upphandling *och urvalsupphandling* som angetts innefatta förhandling får försändelserna öppnas och anbudet förtecknas utan en sådan förrättning som avses i första stycket. Anbudet skall öppnas samtidigt eller, om det finns synnerliga skäl, allteftersom de kommer in.

Särskilda kontraktsvillkor

10 a §

En upphandlande enhet får ställa särskilda villkor för hur uppdraget skall genomföras. Sådana villkor skall anges i förfrågningsunderlaget om de inte har angetts i annonsen med begäran om anbud eller i ansökningsinbjudan.

14 §

När ett anbud har antagits skall den upphandlande enheten underrätta anbudsgivaren om detta snarast möjligt, dock senast före utgången av den tid under vilken anbudet är bindande för anbudsgivaren.

Anbudsgivare vars anbud inte har antagits skall snarast möjligt underrättas om detta.

I de fall 1 kap. 28 § inte är tillämplig skall den upphandlande enheten, när ett beslut om leverantör och anbud fattats, underrätta anbudsgivarna om detta snarast möjligt.

7 kap.**1 §**

En leverantör som anser att han lidit eller kan komma att lida skada enligt 2 § får i en framställning till länsrätten ansöka om åtgärder enligt nämnda paragraf.

En ansökan enligt första stycket får inte prövas efter den tidpunkt då avtal om upphandlingen slöts.

En leverantör som anser att han lidit eller kan komma att lida skada enligt 2 § får i en framställning till *allmän förvaltningsdomstol* ansöka om åtgärder enligt nämnda paragraf.

Vid direktupphandling får en ansökan enligt första stycket inte prövas efter den tidpunkt då avtal om upphandlingen slöts.

Vid annan upphandling än direktupphandling får en ansökan enligt första stycket inte prövas efter den tidpunkt då ett upphandlingskontrakt föreligger. Den får dock prövas till dess att tio dagar gått från det att

1. den upphandlande enheten lämnat upplysningar som avses i 1 kap. 28 § första stycket, eller

2. rätten, om den har fattat ett interimistiskt beslut, upphävt det beslutet.

Vad som sägs i tredje stycket andra meningen gäller inte i fråga om upphandling som avses i 1 kap. 3 § andra stycket, om regeringen föreskrivit om undantag från bestämmelsen eller om regeringen eller den upphandlande enhet som regeringen bestämmer beslutat om undantag från bestämmelsen i ett enskilt fall. Vad som sägs i tredje stycket andra meningen gäller inte heller i fråga om upphandling som är absolut nödvändig att genomföra med sådan synnerlig brådska som är orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses och inte heller kan hänföras till den upphandlande enheten.

2 §

Om den upphandlande enheten har brutit mot 1 kap. 4 § eller någon annan bestämmelse i denna

Om den upphandlande enheten har brutit mot 1 kap. 4 § eller någon annan bestämmelse i denna

lag och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, skall *länsrätten* besluta att upphandlingen skall göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts. Om det är fråga om en upphandling som avses i 4 kap., får *länsrätten* vid vite förbjuda den upphandlande enheten att fortsätta upphandlingen utan att avhjälpa bristerna.

Länsrätten får omedelbart besluta att upphandlingen inte får avslutas innan något annat har beslutats. *Länsrätten* får dock låta bli att fatta ett sådant interimistiskt beslut, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.

lag och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, skall *rätten* besluta att upphandlingen skall göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts. Om det är fråga om en upphandling som avses i 4 kap., får *rätten* vid vite förbjuda den upphandlande enheten att fortsätta upphandlingen utan att avhjälpa bristerna.

Rätten får omedelbart besluta att upphandlingen inte får avslutas innan något annat har beslutats. *Rätten* får dock låta bli att fatta ett sådant interimistiskt beslut, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.

4§

En ansökan enligt 1 § skall göras hos den länsrätt i vars domkrets den upphandlande enheten har sitt hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8 §

Talan om skadestånd skall väckas vid allmän domstol inom ett år från den *dag då avtal om upphandlingen slöts*. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad.

Talan om skadestånd skall väckas vid allmän domstol inom ett år från den *tidpunkt som följer av 1 § andra-fjärde styckena*. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.
 2. Äldre föreskrifter gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.
 3. Prövningstillstånd enligt 7 kap. 4 § andra stycket krävs inte vid överklagande av beslut som meddelats före ikraftträdandet.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Utskottets förslag till ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling

Regeringens förslag

Utskottets förslag

6 kap.

2 §⁷

Upphandling skall göras genom förenklad upphandling eller urvalsupphandling.

Direktupphandling får dock användas om upphandlingens värde *understiger fem prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring* eller om det finns synnerliga skäl. *En upphandling får inte delas upp i syfte att värdet skall underskrivas.*

Direktupphandling får dock användas om upphandlingens värde *är lågt* eller om det finns synnerliga skäl. *Enheten skall vid behov fastställa riktlinjer för användning av direktupphandling.*

Den upphandlande enheten skall fastställa riktlinjer för användning av direktupphandling.

⁷ Senaste lydelse 2000:877.